

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Petra Novotná

**Zobrazení výstav Expo v Ósace (1970),
Vancouveru (1986) a Seville (1992) v dobovém
denním tisku**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Petra Novotná**

Vedoucí práce: : **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

NOVOTNÁ, Petra. *Zobrazení výstav Expo v Ósace (1970), Vancouveru (1986) a Seville (1992) v dobovém denním tisku*. Praha, 2011. 56 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Abstrakt

Výstavy Expo jsou událostmi světového významu, jejichž tradice sahá až do roku 1851 a řadí se k nejdůležitějším kulturním událostem, jichž se účastní desítky států celého světa. V bakalářské práci analyzuji, jak o světových výstavách v Ósace (1970) a Seville (1992) a o specializované výstavě ve Vancouveru (1986) informovaly deníky Rudé právo a Mladá fronta (později Mladá fronta Dnes). Jak se způsob informování měnil v průběhu let a jak se lišil mezi jednotlivými deníky. Cílem mé bakalářské práce je získat přehled o výstavách Expo, o pozornosti, jimž se jim od zmiňovaných deníků dostalo, a o obrazu, který v periodikách získaly.

Abstract

The EXPO exhibitions are events of the world importance, their tradition reaches back to the year 1851 and classifies itself to the significantly outstanding events, which dozens of states from the whole world participate. In this Bachelor's Thesis I focus on the analysis of how Rude pravo and Mlada fronta (later Mlada fronta Dnes) informed about exhibitions in Vancouver (1986), Osaca (1970) and Sevilla (1992). This Bachelor's Thesis aims to provide the overview of the Expo Exhibitions as well as the overview of the media attention that was paid to the event and the picture it gained in the journals mentioned above.

Klíčová slova

Výstavy Expo, Ósaka, Vancouver, Sevilla, dobový denní tisk, informování.

Keywords

Expo exhibitions, Osaca, Vancouver, Sevilla, contemporary daily press, informing.

Rozsah práce: 100 983 znaků včetně mezer.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Petra Novotná

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doktoru Bednaříkovi za trpělivost, své rodině za pochopení a podporu a panu Jaroslavu Haladovi, jehož přehled o výstavách Expo mi byl inspirací.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Novotná Petra	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2009	
E-mail diplomantky/diplomanta: petranvtna@gmail.com	
Studijní obor/typ studia: Žurnalistika	

Předpokládaný název práce v češtině:
Zobrazení světových výstav EXPO v Ósace (1970), Vancouveru (1986) a Seville (1992) v dobovém denním tisku

Předpokládaný název práce v angličtině:
Presentation of the World's Fairs EXPO in Ósaka (1970), Vancouver (1986) and Sevilla (1992) in contemporary daily press

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)
LS 2011/2012

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):
Bakalářská práce bude analýzou a komparací způsobu informování o světových výstavách v Ósace roku 1970, Vancouveru roku 1986 a Seville roku 1992 v denících Rudé právo, Právo, Mladá fronta a Mladá fronta Dnes, o jejich celosvětovém významu a propagandistickému potenciálu, který měly jako možnost prezentace východního bloku před západem. V práci budu porovnávat, jak o světových výstavách informovaly deníky v kontextech let jejich pořádání, které přecházejí od normalizace přes perestrojku až po poslední rok federace.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod (motivace výběru tématu)
2. Stručná historie světových výstav EXPO
3. Historické reálie světové výstavy v Ósace
 - 3.1 Světová účast
 - 3.2 Československá účast
 - 3.3 Zobrazení světové výstavy v Ósace v Rudém právu
 - 3.4 Zobrazení světové výstavy v Ósace Mladé frontě
5. Historické reálie světové výstavy ve Vancouveru
 - 5.1 Světová účast
 - 5.2 Československá účast
 - 5.3 Zobrazení světové výstavy ve Vancouveru v Rudém právu
 - 5.4 Zobrazení světové výstavy ve Vancouveru v Mladé frontě
6. Historické reálie světové výstavy v Seville
 - 6.1 Světová účast
 - 6.2 Československá účast
 - 6.3 Zobrazení světové výstavy v Seville v Právu
 - 6.4. Zobrazení světové výstavy v Seville v Mladé frontě Dnes
7. Shrnutí
8. Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude

analyzován):

Rudé právo a Mladá fronta z března až září roku 1970 a z května až října roku 1986. Právo a Mladá fronta Dnes z dubna až září roku 1992.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Analýza a komparace

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

1. **ŘEPA, Miroslav. Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945. Vyd. 1. Pardubice : Helios, 2005. 224 s. ISBN 80-85211-17-3.** Kniha se věnuje úspěchům československého výtvarnictví na světových výstavách v Bruselu, Montrealu, Ósace, Seville, Hannoveru a Aichi a přináší hlavně obrazový materiál.
2. **Halada, Jaroslav. Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. 279 s. ISBN 80-7277-012-8.** Publikace se věnuje hlavně historii pořádání světových výstav a jejich zařazení do dějinných kontextů.
3. **Od Bruselu 1958 po Aichi 2005. Praha : Kancelář generálního komisaře účasti ČR na Všeobecné světové výstavě EXPO, 2004. 28 s. ISBN 80-239-5330-3.** Publikace vyšla jako doplňkový materiál k výstavě, která probíhala před 5 lety v Nostickém paláci a měla za úkol připomenout československé a české úspěchy na světových výstavách.
4. **Kultura v médiích: prezentace a reflexe umění, Praha: Obec spisovatelů ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR: 2004. 79 s. ISBN 80-86310-56-6.** Sborník referátů a diskuzních příspěvků ze symposia, které v roce 2004 uspořádala Obec spisovatelů a Rada uměleckých obcí a kterého se zúčastnil například Ivo Mathé, Eva Kantůrková nebo Jana Klusáková.
5. **HALADA, Jaroslav. EXPO 2010 Šanghaj [online]. 2010 [cit. 2010-05-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.czexpo.com/file/cs/expo-2010/EXPO-2010-historie-svetoveho-vystavnictvi.pdf>>.** Příspěvek s názvem Historie světového výstavnictví přináší stručný přehled dějin světových výstav a z odstupu let popisuje jejich historický význam.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Obsah

ÚVOD	2
1 STRUČNÁ HISTORIE SVĚTOVÝCH VÝSTAV EXPO	4
2 HISTORICKÉ REÁLIE SVĚTOVÉ VÝSTAVY V ÓSACE	6
2.1 <i>Světová účast</i>	9
2.2 <i>Československá účast</i>	11
2.3 <i>Zobrazení světové výstavy v Ósace v Rudém právu</i>	12
2.4 <i>Zobrazení světové výstavy v Ósace v Mladé frontě</i>	20
3 HISTORICKÉ REÁLIE VÝSTAVY VE VANCOUVERU	26
3.1 <i>Světová účast</i>	28
3.2 <i>Československá účast</i>	29
3.3 <i>Zobrazení výstavy ve Vancouveru v Rudém právu</i>	30
3.4 <i>Zobrazení výstavy ve Vancouveru v Mladé frontě</i>	32
4 HISTORICKÉ REÁLIE SVĚTOVÉ VÝSTAVY V SEVILLE	34
4.1 <i>Světová účast</i>	36
4.2 <i>Československá účast</i>	37
4.3 <i>Zobrazení světové výstavy v Seville v Rudém právu</i>	38
4.4 <i>Zobrazení světové výstavy v Seville v Mladé frontě Dnes</i>	40
5 SHRNUÍ	42
ZÁVĚR	46
SUMMARY	47
ZDROJE	48

Úvod

Motivací k výběru tématu mé bakalářské práce byla zkušenost se světovou výstavou v Bruselu v roce 1958 a jejím obrazem v dobovém denním tisku, kterou jsem získala při zpracovávání seminární práce v průběhu bakalářského studia. Nejasná a zamlžená představa, kterou jsem o výstavách Expo měla, se tehdy zostříla a pochopila jsem význam, který tyto výstavy mají pro svět i pro Českou republiku. Jsou to události, při kterých se na několika hektarech sejdou země vzdálené tisíce kilometrů, ekonomickou situací, přírodními podmínkami i státním uspořádáním a svými expozicemi se snaží ostatním národům ukázat, jakou hodnotu pro svět mají, čím se od ostatních liší a v čem se naopak podobají. Mezi jejich expozicemi pak samozřejmě panuje rivalita, ale rivalita zdravá, ženoucí k co nejlepším výsledkům. Stejně tak jako státy posílají své sportovce, aby vítězili na olympiádách, vybízejí své architekty a výtvarníky, aby vytvořili pamětihodnou a ohromující expozici, která by jejich zemi ukázala v tom nejlepším světle. Samozřejmě je pak obraz států v pavilónech zkreslený do pozitivních odstínů a o skutečném stavu věcí se návštěvník dozví minimum (málokterá země by se ve své expozici chlubila vysokou kriminalitou nebo korupcí). Posláním výstavy Expo, jak ve své bakalářské práci uvedu, není však přesný obraz života ve zúčastněných státech, jako spíše přínos, který má výstava pro vývoj lidskosti na celém světě. A to přátelské soutěžení na poli kultury, kterým Expo je, jistě má.

Československý úspěch na světové výstavě v Bruselu roku 1958 je stejně nezapomenutelný, jako byl tehdy překvapivý – malá země ve středu Evropy získala na první poválečné světové výstavě Zlatou hvězdu – nejvyšší možné ocenění – a zvítězila v konkurenci Spojených států, Velké Británie, Francie nebo Sovětského svazu. Za trefný pokládám výrok Cyrila Svobody: *„EXPO – kdo z nás by si při vyslovení tohoto kouzelného jména okamžitě nevybavil jednu legendu. Legendu, která české umění dobylo svět a která světu dokázalo, že význam země se nemusí měřit pouze velikostí zbrojních arzenálů.“*¹ „Bruselský sen“, jak se onomu vítězství také někdy říká, započal sérii, ve které Československo sklízelo úspěchy na dalších výstavách. Jejich obraz by proto neměl být opomenut ať už v dnešních médiích nebo v tisku, který vycházel v dobách jejich konání.

V Praze se 11. listopadu roku 2004 uskutečnilo sympozium uspořádané Obcí spisovatelů a Radou uměleckých obcí za přispění Ministerstva kultury České republiky a hlavního města Prahy. Své referáty na něm přednesli například Karel Hvižd'ala, Ivo Mathé nebo Eva Kantůrková. Při jejich psaní se všichni věnovali tématu *„Kultura v médiích : Prezence a reflexe umění“*. Všechny přednesené referáty pak vyšly ve sborníku, jehož úvod napsal Ivan

¹ SVOBODA, Cyril. *Od Bruselu 1958 po Aichi 2005 : 25. 11. 2004-18. 2. 2005, Nostický Palác Praha* . Praha : Kancelář generálního komisaře účasti ČR na Všeobecné výstavě EXPO, 2004. s. 28 . ISBN 80-239-5330-3.

Binar a položil v něm několik zásadních otázek. Například: „*Je naše kultura totožná s tím, co se o ní dozvídáme z televize, rozhlasu a novin? Není tu předkládán k uvěření pokřivený obraz? Není tu vyzdvižováno to, co by mělo zůstat nepovšimnuto, a ignorováno to, co si zaslouží pozornosti?*“² Ve své bakalářské práci se budu snažit v rámci výstav Expo a dobového denního tisku na tyto otázky odpovědět a zároveň zjistit, jak se způsob informování o Expech měnil s dobou, ve které se výstavy pořádaly. Světová výstava v Ósace se uskutečnila v roce 1970 – tedy dva roky po vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území tehdejšího Československa a v letech, kdy byla v počátcích normalizace. Expo ve Vancouveru³ otevíralo své brány v časech změn v Sovětském svazu a v začátcích perestrojky. Světová výstava v Seville zastihla Československo už jako federativní republiku a byla posledním Expem, kterého se zúčastnilo Česko i Slovensko jako jeden stát. Právě tyto dobové mezníky posloužily jako motivace k výběru právě zmíněných výstav, jejichž prezentací v dobovém denním tisku se budu ve své bakalářské práci zabývat.

Periodiky, která jsem si vybrala pro monitorování informování o trojici výše uvedených výstav, jsou Rudé právo, jako orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa, a Mladá fronta (posléze Mladá fronta Dnes), která vycházela (stejně jako Rudé právo) před rokem 1989 i po něm. Materiály pro historickou srovnávací analýzu jsem sbírala vždy v období jednoho dne před zahájením výstavy až po jeden den po jejím skončení.

² BINAR, Ivan. *Kultura v médiích : Prezentace a reflexe umění : Sborník referátů a diskuzních příspěvků ze symposia uspořádaného 11. listopadu 2004 Obcí spisovatelů a Radou uměleckých obcí*. Praha : Obec spisovatelů ve spolupráci s Ministerstvem kultury v ČR, 2004. Pár slov úvodem, s. 7. a 8. ISBN 80-86310-56-6.

³ Během zpracovávání bakalářské práce jsem zjistila, že vancouverské Expo nebylo světovou výstavou, nýbrž výstavou mezinárodní či specializovanou. Tohoto faktu jsem si nebyla vědoma při vypracovávání tezí k mé bakalářské práci a proto se název v nich liší od názvu v samotné práci.

1 Stručná historie světových výstav Expo

Světové výstavy měly své předchůdkyně v národních a průmyslových výstavách, které se konaly už v 18. století⁴. O vzniku výstavnické tradice lze ale hovořit až v 19. století, kdy byl hlavním cílem moderních průmyslových výstav prodej vystavovaného zboží. Na londýnské výstavě (1756, 1757, uvádí se i rok 1761) mohli návštěvníci vidět strojem vyrobené tapety, koberce nebo porcelán, v Paříži (1763) pak opět porcelán a gobelíny nebo hedvábí, které reprezentovaly tradiční produkty spíše neprůmyslově vyrobené. Dosavadní organizace takových expozičních, kterou většinou zajišťovala pověřená národní instituce, doznala změn v Paříži v roce 1798 a v následujících letech a na následujících výstavách se koncepce výstav jen více vyprofilovala tak, aby zajistila svým exponátům co největší tržní úspěch. Následující výstavy pak přinášely různé novinky – poprvé byly přístupné široké veřejnosti, které se snažily ulehčit orientaci na výstavišti pomocí katalogu, který byl také novinkou. Poprvé se tady projevila snaha prezentovat průmyslová a řemeslná odvětví země navíc nově rozdělená do odlišných sekcí. Novinkou byla také profesionalizace pořádání výstav a ustavení výstavních komisí nebo do té doby nevídané hodnocení exponátů. Tento nový koncept, který také nově spojil téměř celý národ, se postupně uchytil napříč Evropou a ovlivnil výstavy například v Mnichově (1818), Stockholmu (1823), v Dublinu (1826) nebo v Berlíně (1844). A postupně tak uzrál čas, aby se uspořádala první výstava na světové úrovni. Kromě proměn zmíněných i nejmenovaných výstav byl totiž završen i proces, kterému jsme zvyklí říkat průmyslová revoluce. Jejím ohniskem byla Anglie, kde vládla královna Viktorie po boku s princem Albertem. Letopočtem, kdy byla světová výstava poprvé uspořádána, se stal rok 1851 a letos od toho data uplynulo 160 let. Jedno jméno, které se s jejím konáním pojí, jsem již zmínila – díky princovi Albertovi získal úmysl zorganizovat světovou výstavu posvěcení a zdarma i výstavní plochu v Hyde Parku. Dalšími osobami, které se o úspěch první světové výstavy zasadily, byl Henry Cole – zkušený organizátor a architekt Joseph Paxton, jehož Křišťálový palác poskytl exponátům důstojné a elegantní přístřeší a započal jednu z tradic světových výstav, která se na tváři pořádajících měst podepisuje monumentálními stavbami. Význam světového výstavnictví se plně projevil v roce 1855 v Paříži, kdy císař Napoleon III. uspořádal další výstavu s úmyslem získat propustku z politické izolace. Královna Viktorie a princ Albert se na ni vypravili a jejich kroky byly prvními kroky britských panovníků na francouzské půdě od stoleté války v 15. století.

⁴ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 7. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize historii světových výstav kapitoly s názvem Předhistorie světového výstavnictví a Celkový přehled světových výstav v 19. století na stranách 7 – 13. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z těchto kapitol.

Postupem doby se k tématům průmyslového pokroku a nových vynálezů přidávaly také problémy sociální. Londýn a Paříž vystřídala v hostitelských pozicích Vídeň (1873), kde se výstavištěm v Prátru u krásného modrého Dunaje rozléhaly Straussovy valčíky.

Další výstavou, která se nesmazatelně zapsala do historie Francie i celého světa, byla ta konaná v Paříži roku 1889. Upomínkou na ni je pařížský symbol a jedna z celosvětově nejnavštěvovanějších památek – Eiffelova věž. Další stavba, která změnila tvář pořadajícího města a připomíná světovou výstavu dodnes. Podobným unikátem se stalo v roce 1958 Atomium v Bruselu.

Idea, která od začátku spojovala všechny světové výstavy, přežila dodnes – stále na nich vítězí princip nacionalismu a komercializace, stále se na ní potkávají státy a v jejich účasti (někdy i neúčasti) se matně zrcadlí i dění ve světě.

Organizace výstav se změnila v roce 1928 podepsáním mezinárodní konvence o vzniku Bureau International des Expositions⁵ - Mezinárodní kanceláře pro výstavy, kterou budu dále zmiňovat pod českým názvem nebo pod zkratkou BIE. Jejím cílem je zachovat celistvost a kvalitu výstav s označením Expo tak, aby mohly dál vzdělávat širokou veřejnost a sloužit humanitnímu pokroku ve světě. Cílem kanceláře však není pouze vytvořit měřítko tomuto pokroku, ale také nastínit jeho cestu do budoucnosti.

Z praktického hlediska je Mezinárodní kancelář pro výstavy mezivládní organizací, která určuje data konání výstav a přijímá nabídky k jejich pořádání. Její oficiální sídlo je v Paříži a jejími složkami je generální shromáždění, prezidentská země (v současnosti je jí Dánsko), výkonná komise, komise pro administrativu a rozpočet, komise regulací, informační a komunikační komise a sekretariát řízený tajemníkem. Členy BIE jsou vlády států, které podepsaly mezinárodní konvenci, a jejich zástupci tvoří jednotlivé komise. Česká republika je společně s Německem, Dánskem, Chorvatskem, Tuniskem, Španělskem, Čínou, Ruskem, Maďarskem, Saúdskou Arábií a Finskem členem výkonné komise. Stejně jako ostatní členové byla Česká republika zvolena generálním shromážděním na dobu dvou let.

Od roku 1996 dělí Mezinárodní kancelář pro výstavy Expa do dvou skupin – první z nich je kategorie světových výstav, druhou je kategorie výstav mezinárodních. Světová výstava Expo je jednou z nejstarších a největších mezinárodních událostí na světě, která se koná každých pět let a trvá půl roku⁶. Účastnit se jí mohou státy, mezinárodní organizace, korporace i společenské skupiny, které pak vystavují na ploše, jejíž velikost není nijak omezená, a

⁵ *Official Site of the Bureau International des Expositions* [online]. 2011 [cit. 2011-04-29]. Organization. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/en/main/organization-m.html>>. Mezinárodní kancelář pro výstavy uvádí na citovaných stránkách základní údaje o svém poslání a své struktuře. Až do následující poznámky pod čarou čerpám právě z nich.

⁶ *Official Site of the Bureau International des Expositions* [online]. 2011 [cit. 2011-04-29]. World Expo. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/en/expos/world-expos.html>>.

v pavilónech, které si mohou samy postavit⁷. Světové výstavy Expo se dále vyznačují tím, že se pořádají pod tématem, které se musí dotýkat humanity⁸. Mezi městy, která světová Expa hostila, je například Brusel, kde sklidila Československá republika velký úspěch, Montreal nebo Seattle.

Menším ekvivalentem světové výstavy je výstava mezinárodní, která se pořádá v období mezi světovými Expy a trvá tři měsíce⁹. Účastnit se jí mohou, stejně jako světového Expa, státy, mezinárodní organizace atd., plocha výstaviště však nesmí překročit 25 hektarů a stavbu pavilónů zajišťují na rozdíl od světové výstavy organizátoři – účastníci si je pak sami zařídí¹⁰. Oproti světovému Expu jsou rozdílné i podmínky tématu mezinárodní výstavy – i to se sice musí dotýkat humanity, má však být konkrétnější¹¹. Proto se někdy těmto výstavám také říká specializovaná Expa. Do skupiny měst, která takové výstavy hostila, patří například Stockholm, Ženeva nebo Okinawa¹². Výstava ve Vancouveru, kterou se ve své práci také zabývám, splňovala některé parametry specializovaného Expa, přestože byla pořádána ještě před přijetím zmíněného dělení.

Po světové výstavě v Šanghaji v uplynulém roce je na řadě mezinárodní Expo, kterému BIE přidělila rok 2012 – pořádajícím městem bude jihokorejské Yeosu a tématem je: „*Oceán a pobřeží : Rozdílnost zdrojů a udržitelné aktivity*“¹³. Příští světová výstava se pak bude konat v Miláně v roce 2015 pod tématem: „*Krmení planety, energie pro život*“¹⁴.

2 Historické reálie Světové výstavy v Ósace

Rok 1970, kdy se Světová výstava v Ósace konala, přinesl světu několik zásadních zvratů v oblasti umění, vědy, politiky i ekologie. V březnu se poprvé setkaly představitelé obou německých států a měly tak začít proces evropského détente¹⁵. Kancelář západního Německa Willy Brandt a jeho východoněmecký protějšek Willi Stoph se sešli v Erfurtu v NDR 19. března¹⁶. 22. dubna se pak poprvé v historii uskutečnil Den Země, který oslavily miliony lidí po celém světě, aby upozornily na znečišťování planety¹⁷. Dvojnásobný držitel

⁷ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. Tamtéž.

⁸ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. Tamtéž.

⁹ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. 2011 [cit. 2011-04-29]. International Expo. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/en/expos/international-exhibition.html>>.

¹⁰ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. Tamtéž.

¹¹ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. Tamtéž.

¹² Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. 2011 [cit. 2011-04-29]. International Expo. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/en/expos/international-exhibition.html>>.

¹³ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. 2011 [cit. 2011-04-29]. Yeosu 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/en/expos/yeosu-2012.html>>.

¹⁴ Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. 2011 [cit. 2011-04-29]. Milano 2015. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/en/expos/milano-2015.html>>.

¹⁵ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 423. ISBN 978-80-255-0313-3.

¹⁶ *Moderní historie světa*. Tamtéž.

¹⁷ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 188. ISBN 80-901578-2-3.

Nobelovy ceny za chemii a za mír Linus Carl Pauling přišel v roce 1970 s teorií, že velké dávky vitamínu C pomáhají při prevenci nachlazení a chřipky¹⁸. V 79 letech zemřel bývalý francouzský prezident Charles de Gaulle¹⁹ a po desetiletém působení se rozpadá britská skupina The Beatles²⁰.

Pořádající země – Japonsko – se na přelomu 60. a 70. let potýkala s nepokoji univerzitních studentů, kteří nejprve protestovali proti válce ve Vietnamu, později proti zdražování školního a žádali větší podíl na správě univerzit²¹.

Československá socialistická republika byla v počátcích normalizace. V červnu roku 1970 byl z komunistické strany vyloučen Alexander Dubček a dalších 67 tisíc lidí, vystoupilo z ní 147 tisíc lidí a přes čtvrt milionu vyškrtnuto²². Strana zdůrazňovala sociální jistoty a snažila se tak vytvořit „pseudokonzumní společnost“. V roce 1970 byly zavedeny mateřské příspěvky a spolu s rodinnými přídavky, zavedenými o tři roky později²³, způsobily porodnostní boom, jehož generaci se dnes říká Husákovy děti.

Světová výstava Expo byla v Ósace zahájena v sobotu 14. března 1970²⁴. Slavnostní zakončení se uskutečnilo v neděli 13. září téhož roku. Doba, kdy mohli návštěvníci světovou výstavu v Ósace zhlédnout, tedy trvala půl roku, přesně 183 dní. Oficiální název byl Nippon Bankoku Hakurankai, neoficiálně se jí říkalo Expo '70. Jejím mottem bylo: „*Svět je jeden – pokrok a harmonii lidstvu*“. Ósacké Expo bylo všeobecnou výstavou první kategorie. Jeho pořádání mělo historický význam. Šlo totiž o vůbec první světovou výstavu uspořádanou na území asijského kontinentu, přestože plány na její organizaci byly starší. První počítal se světovou výstavou už v roce 1912, ale kvůli smrti císaře Mucuhita v tom roce se od ní upustilo. Přípravy na Expo v Tokiu plánované na rok 1940 zase přerušila druhá světová válka. Další dějinný mezník pořádání japonské světové výstavy vznikl po sečtení návštěvníků. Padl na ní totiž tehdejší rekord. Podle údajů Mezinárodní kanceláře pro výstavy vidělo Expo 70 v Ósace 64 218 770 návštěvníků²⁵. Stejně číslo pak uvádějí Jaroslav Halada a Milan Hlavačka ve své knize a doplňují ho o další informace. Naprostá většina návštěvníků pocházela z Japonska – celkem 97 procent²⁶. Domácích návštěvníků tedy mělo přijít 62 292 207, na

¹⁸ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 190. ISBN 80-901578-2-3.

¹⁹ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 422. ISBN 978-80-255-0313-3.

²⁰ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 190. ISBN 80-901578-2-3.

²¹ LABUS, David. *Japonsko : Stručná historie států*. 1. vyd. Praha : Libri, 2009. s. 140. ISBN 978-80-7277-426-5.

²² VACULÍK, Jaroslav ; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. s. 192. ISBN 80-210-3832-2.

²³ VACULÍK, Jaroslav ; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. S. 193. ISBN 80-210-3832-2.

²⁴ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 211. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize ósackému Expu kapitolu Ósaka 1970 na stranách 211 – 228. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

²⁵ Ósaka 1970. In *Expo Documents*. BIE, s. 2. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=15>.

²⁶ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 211. ISBN 80-7277-012-8.

publikum ze zahraničí pak zbývá 1 926 563 lidí. Ósacký rekord v návštěvnosti byl už ale překonán – například údaje na oficiálních stránkách světové výstavy v Šanghaji říkají, že ji navštívilo 73 milionů lidí²⁷.

Jména, která se s ósackým Expem pojila, sahala od nejvyšších kruhů oficiálních až po nejvyšší kruhy umělecké. Čestným prezidentem výstavy byl Jeho Veličenstvo, korunní princ Akihito²⁸. Prezidentem pak byl Eisaku Sató, generálním komisařem Toru Haguiwara. Hlavním architektem byl Kenzó Tange, který byl i členem Japonského ústavu architektury, organizace, o které se v souvislosti s Československým pavilónem zmíním později. Celkově výstavu zastřešovala Japonská organizace pro Světovou výstavu 1970.

Důležitá data, která jsou se světovou výstavou v Ósace spojena, zveřejnil ve své knize Jaroslav Halada. Uvádí, že Mezinárodní kancelář pro výstavy přijala žádost o zorganizování japonského Expa 12. května 1965. 15. března 1967 byl položen základní kámen výstaviště a přesně rok poté byl japonský korunní princ Akihito jmenován čestným prezidentem výstavy. Jaroslav Halada dále ve své knize uvádí, jakých čísel dosáhly některé výdaje i konečné zisky. Mimo jiné tak dokládá, že pořádání světové výstavy v Ósace nebylo pro japonské císařství nijak levnou záležitostí a výdělek zdaleka nedosáhl nákladů na investice. Stavba stála 153 milionů dolarů, náklady na provoz pak činily 140 milionů dolarů. Za tyto dvě položky tedy Japonsko utratilo 293 milionů dolarů. Příjmy z výstavy přinesly 52 820 000 dolarů. Nepokryly tedy rozpočet na stavbu a provoz výstaviště ani z pětiny²⁹.

Emblémem výstavy byl třešňový květ – jako národní symbol Japonska i obrazové ztvárnění hesla výstavy³⁰. Pět okvětních lístků se spojovalo v jeden květ a znázorňovalo tak pět největších kontinentů, které se na výstavě setkávají³¹.

Ósaka byla pro konání výstavy zvolena díky své poloze. Leží v srdci kolébky japonské kultury, kterou je oblast Kansai³². Výhodou byla i blízkost měst Kyoto a Nara, kde mohli být návštěvníci ubytováni a neztrácet příliš času na cestě³³.

Válkou poničená Ósaka se na příliv návštěvníků připravovala rozšířením metra, budováním nebo opravováním vozovek, novým vybavením přístavů nebo prodloužením přístávacích drah letiště³⁴. Organizátoři připravili Ósaku do detailů a před zahájením výstavy přibyly v jejích

²⁷ Expo 2010 Shanghai China [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. Expo 2010 Shanghai China. Dostupné z WWW: <<http://en.expo2010.cn/>>.

²⁸ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 212. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize ósackému Expu kapitulu Ósaka 1970 na stranách 211 – 228. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

²⁹ Částka činí oproti součtu nákladů na stavbu a provoz 18 procent.

³⁰ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 213. ISBN 80-7277-012-8.

³¹ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

³² ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 91. ISBN 80-85211-17-3.

³³ Návštěvníci se mohli v oblasti do 90 minut od Ósaky ubytovat v 10 tisících hotelových pokojích evropského stylu, dalších 82 tisíc lůžek v japonském stylu a asi v 1500 soukromých domech. ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 91. ISBN 80-85211-17-3.

³⁴ ŘEPA, Miroslav. Tamtéž.

ulicích také informační cedule psané latinkou³⁵. Místo, kde nakonec vyrostlo výstaviště o rozloze 330 hektarů³⁶, neslo jméno Senri Hills³⁷.

Hlavní projektant výstavního areálu Kenzó Tange ho umístil do mírně zvlněného terénu, kde dřív rostl bambusový les³⁸. Oproti předchozím výstavám tak nešlo o prostředí nijak zvláštní³⁹. Ústředním prostorem výstaviště se stalo Festivalové náměstí, další náměstí byla pojmenovaná po dnech v týdnu⁴⁰.

Japonská světová výstava začala brzy po skončení úspěšného Expa 67 v Montrealu. Organizátoři tak neměli lehkou pozici, ale doufali v sedmašedesátimilionovou účast⁴¹. Jak jsem již napsala výše, jejich přání se nakonec téměř splnila.

2.1 Světová účast

Podle knihy Jaroslava Halady se světové výstavy v Ósace účastnilo 77 zemí⁴², Miroslav Řepa ve své knize ale uvádí, že jich bylo 78⁴³, a do třetice čísla BIE ukazují, že na ósackém Expu vystavovalo 75 zemí bez pořadajícího Japonska⁴⁴. Jejich expozice mohli návštěvníci zhlédnout ve 116 pavilónech⁴⁵. K zemím se ve vystavování přidaly i čtyři mezinárodní instituce – například Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Organizace spojených národů nebo Evropské společenství⁴⁶. Japonsku patřilo 34 pavilónů, které rozdělilo mezi 24 společností, a zbylou desítku si ponechalo pro oficiální účely⁴⁷. Jednou z firem, která na ósackém Expu vystavovala, byla i domácí společnost Fuji⁴⁸. Její nafukovací pavilón byl veskrze pozoruhodnou stavbou a stal se proto jedním ze symbolů celé výstavy⁴⁹. Projektoval ji mladý architekt Yutaka Murata a docílil toho, že se naplnila vzduchem za pouhou

³⁵ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

³⁶ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 211. ISBN 80-7277-012-8.

³⁷ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

³⁸ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

³⁹ Bruselské Expo se konalo v Královském parku, montrealské na ostrovech v řece svatého Vavřince. ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

⁴⁰ ŘEPA, Miroslav. Tamtéž.

⁴¹ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 92. ISBN 80-85211-17-3.

⁴² HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 211. ISBN 80-7277-012-8.

⁴³ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 92. ISBN 80-85211-17-3

⁴⁴ Ósaka 1970. In *Expo Documents*. BIE, s. 2. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=15>.

⁴⁵ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 211. ISBN 80-7277-012-8.

⁴⁶ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

⁴⁷ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 211. ISBN 80-7277-012-8.

⁴⁸ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

⁴⁹ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 218. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize ósackému Expu kapitulu Ósaka 1970 na stranách 211 – 228. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

půlhodinu. Uvnitř se promítal film o Apollu 11 a jeho cestě na Měsíc. Díky společností dostali na výstavě příležitost mladí architekti, a proto byly jejich pavilóny postaveny v nekonvenčním stylu, čehož byl nafukovací pavilón společnosti Fuji důkazem.

Miroslav Řepa ve své knize dále ocenil hlavně architekturu kanadského pavilónu a švýcarský zmínil pro jeho tradiční stavbu⁵⁰. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka zase připomněli další japonskou pozoruhodnost – Pavilón Plynu⁵¹, v jehož expozici na návštěvníky čekala výstava věnovaná smíchu, kterou pomáhal zrealizovat i španělský umělec Joan Miró⁵². Jeho podíl na expozici může být považován za další ósackou zvláštnost, protože Španělsko se výstavy nezúčastnilo⁵³.

Nejnákladnějším pavilónem na výstavišti byl domácí vládní stánek, jehož stavba stála 17 milionů dolarů a kopírovala emblém výstavy⁵⁴. Pod jeho střechou byla k vidění nejrozsáhlejší expozice v historii celého Japonska⁵⁵.

Na nejatraktivnějších parcelách výstaviště stály pavilóny Spojených států amerických a Svazu sovětských socialistických republik⁵⁶. V americkém pavilónu mohli návštěvníci vidět samo Apollo 11 a také vzorek měsíční půdy⁵⁷. Jeho konstrukce se zapsala do dějin architektury⁵⁸ - tvůrci nechali vyhloubit jámu a vykopanou půdu nechali navězt kolem jejích okrajů, vzniklý prostor pak zastřešili průsvitným pláštěm⁵⁹. Stavba tak byla schopná odolávat zemětřesením i bouřím⁶⁰ a její střecha byla v té době největší a nejlehčí konstrukcí svého druhu na světě⁶¹.

Pavilón Sovětského svazu byl na výstavišti nejrozsáhlejší i nejvyšší⁶² - sahal do výše 110 metrů nad úroveň terénu⁶³. Jeho autoři ho navrhli tak, aby připomínal rozvinutý prapor, jehož špičku zdobí srp a kladivo⁶⁴.

Ke každé světové výstavě patří i doprovodné akce, které probíhaly i v Ósace – v dubnu mohli návštěvníci obdivovat Festivaly květin z celého světa nebo Pařížský symfonický orchestr,

⁵⁰ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

⁵¹ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 218. ISBN 80-7277-012-8.

⁵² HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

⁵³ Ósaka 1970. In *Expo Documents*. BIE, s. 2. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=15>.

⁵⁴ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 219. ISBN 80-7277-012-8.

⁵⁵ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

⁵⁶ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

⁵⁷ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

⁵⁸ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 220. ISBN 80-7277-012-8.

⁵⁹ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 219. ISBN 80-7277-012-8.

⁶⁰ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 222. ISBN 80-7277-012-8.

⁶¹ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 93. ISBN 80-85211-17-3.

⁶² ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. s. 103. ISBN 80-85211-17-3.

⁶³ ŘEPA, Miroslav. Tamtéž.

⁶⁴ ŘEPA, Miroslav. Tamtéž.

v červenci pak zase například představení Holiday on Ice a v srpnu se na výstavišti konal Jazzový festival⁶⁵.

2.2 Československá účast

Generálním komisařem výstavy byl již v roce 1969 jmenován Miroslav Galuška⁶⁶, který v tom roce také zastával funkci ministra kultury⁶⁷. Autory projektu československého pavilónu byli Aleš Jenček, Vladimír Palla a Viktor Rudiš⁶⁸. Libreto výstavy vytvořili Jan Skácel a Adolf Kroupa⁶⁹. Hlavním tématem scénáře bylo heslo „Člověk a čas“⁷⁰, rozdělené dále do trojice dílčích námětů „Čas radosti“, „Čas úzkosti“ a „Čas naděje“.

Československému pavilónu byl na výstavišti vyčleněn pozemek o rozloze 7 200 metrů čtverečných, se kterým sousedily pavilóny Velké Británie a Brazílie. Hlavními materiály československé expozice bylo dřevo, kov a sklo. U vstupu vítala návštěvníky skleněná zeměkoule Karla Malicha, která červeným bodem ilustrovala, kde leží Československá socialistická republika. Z rukou stejného autora pocházel i poslední exponát výstavy – stolec, na kterém ležela, zájemcům k dispozici, pamětní kniha. Jedním z vrcholů výstavy byl Skleněný mrak Reného Roubíčka, jehož symbolika byla jasná – mračna se stahovala nad společností v Československu. Dalším vystaveným kusem ze skla byla Řeka života Jaroslavy Brychtové a Stanislava Libenského, která byla ústředním motivem celé československé expozice⁷¹. V jedné její části nechali autoři šlápotu okované boty, která měla také jednoznačnou symboliku, a proto muselo být dílo ještě před instalací do expozice upraveno⁷². Vladimír Janoušek pro výstavu vytvořil dílo Hrozba války, kterému se mezi zasvěcenými říkalo také Vstup vojsk. Pět postav vojáků, jako znázornění pěti armád, vstupovalo z venku do pavilónu až ke Kyvadlu času, které naznačovalo pomíjivost všech diktatur. Kopie sochy Onufria Matyáše Bernarda Brauna ze zámku Kuks symbolizovala naději i úzkost a plastika Kámen a oheň připomínala smrt Jana Palacha⁷³. Na příkaz muselo být do výstavy zabudováno

⁶⁵ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 212. ISBN 80-7277-012-8.

⁶⁶ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 223. ISBN 80-7277-012-8.

⁶⁷ *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury, 2007 [cit. 2011-05-12]. Historie ministerstva. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>>.

⁶⁸ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 109. ISBN 80-85211-17-3.

⁶⁹ ŘEPA, Miroslav. Tamtéž.

⁷⁰ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 223. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize ósackému Expu kapitulu Ósaka 1970 na stranách 211 – 228. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

⁷¹ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 116. ISBN 80-85211-17-3.

⁷² HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 224. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize ósackému Expu kapitulu Ósaka 1970 na stranách 211 – 228. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

⁷³ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 225. ISBN 80-7277-012-8.

také sousoší Sbratření, které nechal generální komisař Miroslav Galuška umístit na okraj československého pozemku.

Laterna magika se po bruselském úspěchu dostala i do Ósaky, ale byla umístěna mimo domácí pavilón, do části výstaviště, která byla určena hlavně zábavě. Spolupracoval tam Miroslav Řepa a na pláncích byla popsána jako Československé divadlo. Starali se o ni také režiséři Vojtěch Jasný a Juraj Jakubisko.

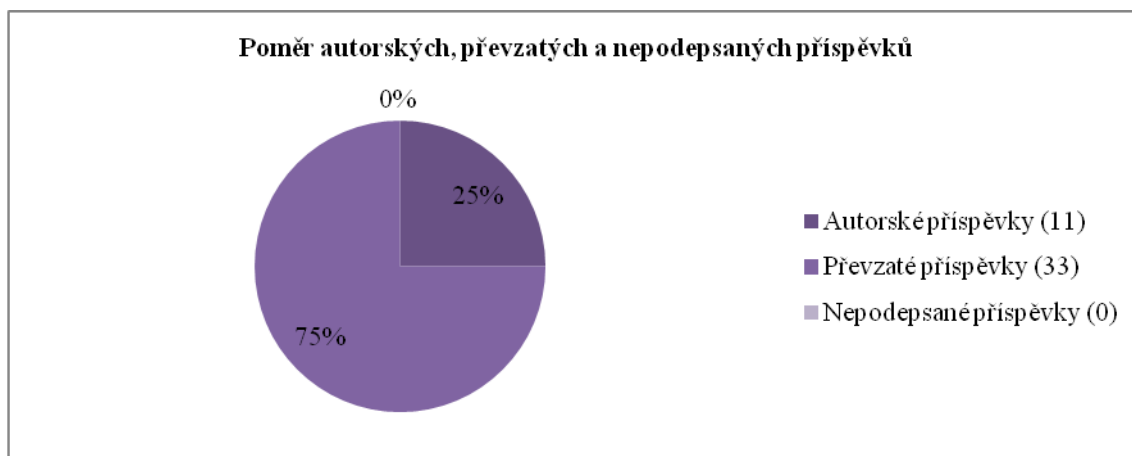
Mnoho umělců, kteří se na přípravě výstavy podíleli, zakomponovalo do svých děl se souhlasem generálního komisaře alegorický nesouhlas s děním v rodné zemi, který chtěli vyjádřit před publikem z celého světa. Vysloužili si tím kritiku ze strany Ministerstva zahraničních věcí a někteří z nich i tresty. Například na ředitele československého pavilónu Zdeňka Koudelku bylo po skončení ósackého Expa podáno 12 žalob, kvůli údajným nedostatkům v hospodaření. Nakonec jich byl ale zproštěn.

Československý pavilón nebyl oceněn žádnou cenou – ne snad kvůli neúspěchu, ale proto, že se na ósackém Expu ceny neudělovaly. Získal ale ocenění zmíněného Japonského ústavu architektury, jehož členem byl i hlavní ósacký architekt Kenzó Tange, který jej ohodnotil jako výborný. Stejného ocenění se na celé výstavě dostalo pouze pavilónům Kanady a Švýcarska.

Úspěch slavil československý pavilón i v návštěvnosti. Jak se ukázalo, lákal japonské i mezinárodní publikum, které bylo zvědavé na expozici země, jež sklídila na předchozích světových výstavách pomyslný aplaus, přestože patří mezi ty menší v Evropě. Za půl roku, kdy bylo výstaviště veřejnosti otevřeno, si cestu do pavilónu Československa našel každý šestý návštěvník. Celkem tedy expozici navštívilo přes deset a půl milionů lidí – přesněji 10 703 128. V konkurenci dalších 115 pavilónů se tak jeho úspěch nedá popřít.

2.3 Zobrazení světové výstavy v Ósace v Rudém právu

Rudé právo věnovalo ósackému Expu od jeho zahájení po ukončení celkem 44 příspěvků. Osm bylo na titulní straně a přesně polovina z příspěvků na první straně pak pokračovala také na stranách dalších. Platí také pravidlo, že pokud je příspěvek rozdělen do více částí, je jeho první díl vždy na titulní straně. 19 příspěvkům byl věnován prostor na straně šesté, v méně případech na straně sedmé (16), kde byl prostor vyhrazený zprávám ze zahraničí. Výjimečně je Rudé právo umístilo na třetí nebo pátou stranu. Autorské příspěvky byly z celkového počtu zastoupeny jedenácti texty, zbytek převzala redakce Rudého práva od Československé tiskové kanceláře a jejích zpravodajů (33 případů). Žádný z uveřejněných příspěvků nevyšel bez uvedení autora.

Nalezené příspěvky uvozoval buď jednoduchý (a to ve 27 případech) nebo složený titulek (těch jsem zaznamenala 17).

První příspěvek o zahájení výstavy napsal pro Rudé právo Ivo Štolc. Nelze mu upřít jazykovou vybavenost ani talent, jak čtenáře strhnout. Začátek jeho reportáže je bezesporu dynamický a dokáže zaujmout. „*Nula dní, nula hodin, nula minut – v Praze bylo tu chvíli 14. března 1970, 3.34 ráno, když se tento údaj objevil na elektrických světelných hodinách, které v centrech velkých japonských měst celé čtyři roky odměřovaly čas zbývající do zahájení první světové výstavy v Asii – Expo 1970 v japonské Ósace.*“⁷⁴ Dále provádí čtenáře po výstavišti a naznačuje pochybnost, zda Expo dokáže naplnit své motto a nestane se jen barevnou poutí. „*Zejména pavilóny japonských průmyslových firem a koncernů doslova bombardují své návštěvníky kaskádami audiovizuálních vymožeností a extravagancí, z nichž leckde bolí uši i oči – a myšlenku abys pohledal.*“⁷⁵ V závěru reportáže se pak zmíní i o československém pavilónu a dá při tom najevo, že je na vyšší úrovni než pavilóny soukromých japonských společností. „*V té koncentrované přemíře hřmotu a barev působí československý pavilón v severozápadní části výstaviště klidně a utěšeně... Ale ani tady nepředbíhejme příštím dnům: teprve ty ukáží, zda si náš pavilón ze dřeva, skla a myšlenky získá v pozitivním slova smyslu zájem...*“⁷⁶ V poslední větě pak nezapomíná zmínit pavilóny sovětských zemí. „*...v těsném sousedství grandiózního sovětského pavilónu ve tvaru rozvinuté rudé vlajky, bulharského pavilónu znázorňujícího tyrkysové balkánské pohoří...*“⁷⁷

Další zpráva, která o zahájení výstavy informovala, pocházela z ČTK, a proto se její část objevila i v Mladé frontě, jak uvádím níže⁷⁸. Rudé právo jí ale věnovalo větší prostor. Další rozsáhlá zpráva se zkratkou APN a s titulkem „*Sovětská expozice*“⁷⁹ popisuje, co všechno může návštěvník v pavilónu Sovětského svazu vidět a na začátku také shrnuje, co výstava pro

⁷⁴ ŠTOLC, Ivo. Dnes začíná Expo. *Rudé právo*. 14.3.1970, roč. 50 (73), č. 62, s. 1.

⁷⁵ ŠTOLC, Ivo. Tamtéž.

⁷⁶ ŠTOLC, Ivo. Tamtéž.

⁷⁷ ŠTOLC, Ivo. Tamtéž.

⁷⁸ ZPRAVODAJ, ČTK. Brány v Ósace otevřeny : PRVNÍ TISÍCE NÁVŠTĚVNÍKŮ V ČS. PAVILÓNU. *Rudé právo*. 16.3.1970, roč. 50, č. 63, s. 1 a 3.

⁷⁹ APN. B. Borisov, generální komisař sekce SSSR na světové výstavě 70: Sovětská expozice. *Rudé právo*. 18.3.1970, roč. 50, č. 65, s. 7.

svět znamená. „*Pro sovětský lid a celé pokrokové lidstvo má rok 1970 zvláštní význam. Je to rok, v němž se oslavuje 100. výročí narození V. I. Lenina.*“⁸⁰

Rudé právo přineslo také reportáž o odletu prezidenta Ludvíka Svobody na cestu, která přes Moskvu a Mongolsko skončí právě na Expu v Ósace – „*Na palubě prezidentského letadla je i desetičlenná skupina novinářů, mezi nimi také zvláštní zpravodaj Rudého práva.*“⁸¹ Zpráva z 28. března pak informuje o rostoucí návštěvnosti celého výstaviště i o úspěšnosti československých suvenýrů a také gastronomie, která se projevovala na ziscích v československých restauracích⁸² - milionu návštěvníků v československé expozici, který autor zmínil v titulku, se už pak v samotné zprávě nevěnuje.

Autorem další reportáže z cesty prezidenta byl tehdejší zástupce šéfredaktora a budoucí šéfredaktor Zdeněk Hoření⁸³. Přestože titulek zní: „*Z místa světové výstavy telegrafuje náš zvláštní zpravodaj: President L. Svoboda v Ósace,*“⁸⁴ a 3. duben byl Národním dnem Československa na Expu, o prezidentově přítomnosti na výstavě informuje pouze v prvním odstavci článku a dále pak rekapituluje cestu hlavy státu z Tokia do Ósaky a zmiňuje i setkání Ludvíka Svobody s císařem Hirohitem⁸⁵. Na sedmé straně stejného čísla pak Rudé právo otisklo fotografii skupiny návštěvníků a hostesek na Expu s krátkým popiskem, která má čtenářům ilustrovat Československý den v Ósace⁸⁶.

Obsáhlejší reportáž ale Rudé právo otisklo na druhý den po Národním dni Československa – přestože mu měl být přítomen i zvláštní zpravodaj deníku, autory uvedené reportáže jsou zpravodajové ČTK⁸⁷. Příspěvek je ale z větší části přepisem proslovu prezidenta Svobody a dále popisuje jeho kroky na výstavě. Reportáž zvláštního zpravodaje Zdeňka Hořeního otisklo Rudé právo ve stejný den, ovšem na jiné straně. „*Na slavnostní ceremoniál k zahájení československého dne přišlo na festivalové náměstí podle údajů japonského tisku 4000 lidí, i když právě v tento den a v tuto chvíli musel v Japonsku svatý Petr nám na zlost otevřít „kohoutek“ s deštěm. Harmonogram pracuje jako hodinky a národní den Československa se konal přesně v souladu s programem. Presidentova přítomnost předurčila jeho úspěch bez ohledu na přízeň či nepřízeň počasí.*“⁸⁸ V následující zprávě, kterou redakce Rudého práva

⁸⁰ APN. Tamtéž.

⁸¹ ZH. PRESIDENT ODLETĚL DO SSSR, MONGOLSKA A JAPONSKA : Konečný cíl cesty – Expo 1970. *Rudé právo*. 24.3.1970, roč. 50, č. 70, s. 1 a 7.

⁸² ČTK. Už milión návštěvníků v čs. pavilónu na Expo 70 : NAŠE RESTAURACE JE NEJLEPŠÍ. *Rudé právo*. 28.3.1970, roč. 50, č. 74, s. 7.

⁸³ RŮŽIČKA, Daniel. Zdeněk Hoření. In VLČEK, Tomáš. *Rejstřík jmenný* [online]. [s.l.] : [s.n.], 1999-2011 [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_horeniz.php>.

⁸⁴ HOŘENÍ, Zdeněk. Z MÍSTA SVĚTOVÉ VÝSTAVY TELEGRAFUJE NÁŠ ZVLÁŠTNÍ ZPRAVODAJ : President L. Svoboda v Ósace. *Rudé právo*. 3.4.1970, roč. 50, č. 78, s. 1.

⁸⁵ HOŘENÍ, Zdeněk. Tamtéž.

⁸⁶ ČTK. *Rudé právo*. 3.4.1970, roč. 50, č. 78, s. 7.

⁸⁷ ZPRAVODAJOVÉ, ČTK. PRESIDENT LUDVÍK SVOBODA ZAHÁJIL čs. národní den na Expo 70. *Rudé právo*. 4.4.1970, roč. 50, č. 79, s. 1 a 3.

⁸⁸ HOŘENÍ, Zdeněk. Den Československa na Expo 1970 : DÁLNOPISUJE NÁŠ ZVLÁŠTNÍ ZPRAVODAJ. *Rudé právo*. 4.4.1970, roč. 50, č. 79, s. 5.

převzala od zpravodaje ČTK, informuje autor o speciální expozici, která byla v československém pavilónu otevřena ke dni Leninova narození, a dále rozepisuje úspěch Hudby Hradní stráže⁸⁹. 9. dubna se do výtisku Rudého práva dostala krátká zpráva ČTK, která stručně informuje o výbuchu plynu v ósackém metru, při kterém podle údajů ve zprávě zemřelo 92 lidí a těžce zraněno bylo dalších 80⁹⁰. Přestože je zřejmé, proč deník o neštěstí informuje, čtenáře by mohlo zajímat, jestli výbuch nějak ovlivní výstavu. V další zprávě, kterou Rudé právo otisklo o dva dny později, už zpravodaj ČTK píše, že při výbuchu zemřelo 88 lidí a 307 bylo zraněno, a dodává, že „*mezi nimi není žádný cizinec. (Místo tragédie je vzdáleno od výstaviště Expo 1970 asi 15 km)*.“⁹¹

V krátkých zprávách pak Rudé právo prostřednictvím ČTK informuje o návštěvě generálního tajemníka OSN U Thanta na výstavě⁹², o Národním dni Belgie⁹³, kanadském cestovateli Ellearu Duoetteovi, který do Ósaky přijel⁹⁴, i o desetimiliontém návštěvníkovi výstaviště, který dorazil ve stejný den, kdy pavilón Sovětského svazu navštívil čtyřmiliontý host⁹⁵. O dalších menších událostech na Expu pak Rudé právo informovalo stejným způsobem.

Příspěvek, který jednoznačně stojí za zmínku, vyšel v Rudém právu na sedmé straně 28. Května. Jeho autorem byl tokijský spolupracovník deníku Ivo Štolc. Už jeho senzační titulěk je paradoxem: „*Senzace se nekonala*“⁹⁶. Z článku lze vyčíst, že dva japonské listy – Mainiči Šimbun a Mainiči Daily News – zneužily odjezd šestice zaměstnanců československého pavilónu a popisovaly ho jako pokus o emigraci. „*...z československého „případu“ se však japonské noviny Mainiči Šimbun a jejich anglický souputník Mainiči Daily News pokusily na titulních stránkách vytěžit něco, co snad měl být pro čtenáře sentimentální srdcervoucí trhák a pro oba listy a okruh jejich vlivu příhodný politický kapitál*.“⁹⁷ Autor pokus o emigraci sice v úvodu článku popřel, ale dále čtenáře zahrnul kritikou obou japonských deníků a údajný případ nijak neosvětlil. V článku chybí základní údaje, které by čtenáři nastínily, kdy například má šestice dorazit do Československa nebo jak se domů dopraví či jak se stalo, že byl jejich odjezd považován za emigraci. „*Do nakupeniny nesmyslů kolem vykonstruovaného „případu“ Mainiči neváhaly zatáhnout i kanadský pavilón, kde se prý měla údajná emigrace připravovat a na hlavu postavené „údaje“ o jakémsi střídání personálu čs. účasti v Ósace*.“⁹⁸ Jediné poselství příspěvku je kritika zmíněných japonských deníků, o potenciální emigraci se

⁸⁹ ZPRAVODAJ, ČTK. Čs. výstavka v Ósace o Leninovi : Vynikající úspěch hudby Hradní stráže a souboru Lúčnica. *Rudé právo*. 3.4.1970, roč. 50, č. 78, s. 1.

⁹⁰ ČTK. Tragédie v Ósace. *Rudé právo*. 9.4.1970, roč. 50, č. 83, s. 6.

⁹¹ ZPRAVODAJ, ČTK. Příčiny ósacké tragédie. *Rudé právo*. 11.4.1970, roč. 50, č. 85, s. 6.

⁹² ZPRAVODAJ, ČTK. U Thant na Expo 70. *Rudé právo*. 14.4.1970, roč. 50, č. 87, s. 7.

⁹³ ZPRAVODAJ, ČTK. Všední den na Expo. *Rudé právo*. 16.4.1970, roč. 50, č. 89, s. 6.

⁹⁴ ZPRAVODAJ, ČTK. Tamtéž.

⁹⁵ ČTK. Desetimiliontý návštěvník na Expo. *Rudé právo*. 21.4.1970, roč. 50, č. 93, s. 7.

⁹⁶ ŠTOLC, Ivo. Senzace se nekonala. *Rudé právo*. 28.5.1970, roč. 50, č. 125, s. 7.

⁹⁷ ŠTOLC, Ivo. Tamtéž.

⁹⁸ ŠTOLC, Ivo. Tamtéž.

čtenář nedozví téměř nic. „...bláto z louže, do níž Mainiči Šimbun v honičce za senzaci sláply, nepostríkalo nikoho jiného než je samotné.“⁹⁹

Z další zprávy převzaté od zpravodaje ČTK, kterou Rudé právo otisklo pod titulkem „*Protestní akce japonských zaměstnanců Laterny magiky*“¹⁰⁰, se čtenář vůbec poprvé dozvídá, že Laternu magiku na Expu smluvně provozuje jakási kanadská společnost¹⁰¹. Její japonští zaměstnanci totiž stávkovali proti potrestání svého kolegy, který dostal od majitelky kanadské společnosti pokutu za nedostatečné plnění svých pracovních povinností. Rudé právo otisklo i její výpověď, kde prý prohlásila, že „*s okamžitou platností propouští všechny japonské zaměstnance a že se postará, aby byli uvrženi do vězení.*“¹⁰²

Dále informuje Rudé právo v krátkých zprávách o požáru, který propukl poslední květnový den v japonské restauraci¹⁰³, o 23 miliónech návštěvníků, kteří výstavou prošli od jejího zahájení¹⁰⁴, i o počítačích, které podle zprávy převzaté z ČTK vládnu ósackému Expu¹⁰⁵. „*V popularitě mezi návštěvníky si už od samého začátku výstavy udržuje výrazné prvenství pavilón Sovětského svazu. Zavítalo do něj už přes deset milionů lidí, do amerického osm milionů,*“¹⁰⁶ lze se dočíst v další zprávě ČTK ve vydání Rudého práva z 16. června. Ve stejný den přinesl deník další příspěvek přejetý od ČTK, který byl spíš výčtem doprovodných akcí, jež se na Expu pořádaly¹⁰⁷. O den později pak přineslo zprávu s všeřikajícím titulkem „*Pětimiliónty návštěvník v čs. pavilónu v Ósace*“¹⁰⁸. Stejný rozsah měly i zprávy s titulkem „*Den Japonska na Expo 1970*“¹⁰⁹ nebo „*Japonští horolezci v čs. pavilónu v Ósace*“¹¹⁰, informující čtenáře o soustrasti, kterou japonští horolezci vyjádřili čs. horolezecké výpravě, jejíž členové zahynuli v Peru¹¹¹. Větší prostor věnovalo Rudé právo zprávám o gastronomickém setkání, které na výstavě uspořádalo Československo a kterého se podle zveřejněných informací zúčastnilo 11 zahraničních restaurací včetně například americké, francouzské a sovětské¹¹², nebo o návštěvnosti Laterny magiky, která se podle odhadů zmíněných ve zprávě vyšplhá až na 350 tisíc lidí¹¹³. „...*takže za půlroční trvání Expo uvidí Laternu magiku tolik lidí, kolik v Praze za téměř 4 roky.*“¹¹⁴

⁹⁹ ŠTOLC, Ivo. Tamtéž.

¹⁰⁰ ZPRAVODAJ, ČTK. Protestní akce zaměstnanců Laterny magiky. *Rudé právo*. 6.6.1970, roč. 50, č. 133, s. 7.

¹⁰¹ ČTK. Tamtéž.

¹⁰² ČTK. Tamtéž.

¹⁰³ ZPRAVODAJ, ČTK. Požár na Expo. *Rudé právo*. 1.6.1970, roč. 50, č. 128, s. 3.

¹⁰⁴ ZPRAVODAJ, ČTK. Již 23 milióny NÁVŠTĚVNÍKŮ NA EXPO 70. *Rudé právo*. 2.6.1970, roč. 50, č. 129, s. 6.

¹⁰⁵ ZPRAVODAJ, ČTK. POČÍTAČE VLÁDNOU EXPO. *Rudé právo*. 10.6.1970, roč. 50, č. 136, s. 6.

¹⁰⁶ ZPRAVODAJ, ČTK. Expo 70 do druhé poloviny: Do 15. června navštívilo výstavu přes 27 miliónů lidí. *Rudé právo*. 16.6.1970, roč. 50, č. 141, s. 6.

¹⁰⁷ ZPRAVODAJ, ČTK. Čs. kulturní akce na Expo. *Rudé právo*. 17.6.1970, roč. 50, č. 142, s. 6.

¹⁰⁸ ZPRAVODAJ, ČTK. Pětimiliónty návštěvník v čs. pavilónu v Ósace. *Rudé právo*. 17.6.1970, roč. 50, č. 143, s. 7.

¹⁰⁹ ZPRAVODAJ, ČTK. Den Japonska na Expo 1970. *Rudé právo*. 30.6.1970, roč. 50, č. 153, s. 7.

¹¹⁰ ZPRAVODAJ, ČTK. Japonští horolezci v čs. pavilónu v Ósace. *Rudé právo*. 2.7.1970, roč. 50, č. 155, s. 7.

¹¹¹ ZPRAVODAJ, ČTK. Tamtéž.

¹¹² ZPRAVODAJ, ČTK. Gastronomické gala v Ósace. *Rudé právo*. 23.7.1970, roč. 50, č. 173, s. 6.

¹¹³ ZPRAVODAJ, ČTK. LATERNA MAGIKA V ÓSACE : Dosud přes čtvrt miliónu diváků. *Rudé právo*. 4.8.1970, roč. 50, č. 183, s. 6.

¹¹⁴ ČTK. Tamtéž.

V úterý 8. září otisklo Rudé právo zprávu s titulkem „*Nejezděte už na Expo*“¹¹⁵, ve níž informuje o návalu návštěvníků, který na výstavu přišel v neděli 6. září a který dosahoval téměř milionu¹¹⁶.

Poslední zpráva z výstavy byla opět převzata od Československé tiskové kanceláře, a rozdělena do dvou stran, výstavu shrnovala. „*Ósaka 1970, největší a nejpočetněji navštívená Světová výstava vůbec – 77 zúčastněných zemí a států a téměř 64 milionů návštěvníků – v neděli skončila.*“¹¹⁷ Počet zemí se shoduje s údaji v knize Jaroslava Halady a Milana Hlavačky, s Miroslavem Řepou i s BIE se rozcházejí. Počet návštěvníků se ale rozchází i s prvními dvěma jmenovanými autory a BIE, kteří uvádějí, že jich bylo přes 64 milionů. Autor se ale popře sám, když uvede: „*Expo 1970 zhlédlo 1 700 000 zahraničních a téměř 63 miliónů japonských návštěvníků,*“¹¹⁸ protože součet se blíží k 65 milionům návštěvníků.

Rudé právo vyslalo do Ósaky dva své reportéry – Slavomíra Jarka a Jiřího Stana – a otisklo pak sérii šesti reportáží z jejich cesty. První z nich vyšla v pátek 21. srpna a autoři v ní popisují cestu přes Moskvu a Sibiř až do Chabarovsku, kde vyměňují letadlo za vlak. „*Navečer nastupujeme do lůžkového vagónu. A teprve teď si uvědomujeme, že nás od Moskvy dělí stejná vzdálenost jako Prahu od New Yorku. Jenže tady jsme neletěli nad kontinenty, zeměmi, moři a oceánem, ale stále nad jednou zemí, nad obrovským Sovětským svazem. A ještě není konec. Ještě nás čeká téměř jeden tisíc kilometrů dolů na jih podél Ussuri.*“¹¹⁹

Konec reportáže čtenáře lákal na další díl a mimo jiné také zmínil, že stejnou cestu podnikají i obyvatelé kapitalistického světa. „*Před námi Ósaka a s námi dvě stovky Francouzů, Němců, Švýcarů, Angličanů, Bulhaři, Turci, všichni, kteří dali přednost levné, příjemné a pohodlné transsibiřské cestě.*“¹²⁰

Další, druhé, pokračování reportáže vyšlo o týden později. Autoři v něm popisují zejména japonskou ekonomiku a rychlý hospodářský růst, který ale uvádějí na „pravou“ míru. „*Průměrný Evropan jeví sklon, v souladu s tradicí, Japonsko si přehnaně zjednodušovat, ukládat svou představu o něm do prostých krabiček a podle potřeby otevřít, nahlédnout do nich a vydávat svědectví: Japonsko je země kimon, v Japonsku má každý auto, Japonsko už předhání Ameriku, všichni jedí hrstku rýže denně, klaní se hoře Fudži a korzují s gejšami. Našinec pak v tomto směru vyniká ještě navíc dezinformovaností o Japonsku, kterou pomáhali vytvořit krátkodobější cestovatelé – mezi než patří i Hanzelka se Zikmundem – kteří po přečtení několika vládou vydaných propagačních brožurek shrnou své poznatky do několika*

¹¹⁵ ČTK. Nejezděte už na Expo. *Rudé právo*. 8.9.1970, roč. 50, č. 213, s. 6.

¹¹⁶ ČTK. Tamtéž.

¹¹⁷ ČTK. NEJVĚTŠÍ SVĚTOVÁ VÝSTAVA SKONČILA : Ósaka je už historií. *Rudé právo*. 14.9.1970, roč. 50, č. 153, s. 1. a 3.

¹¹⁸ ČTK. Tamtéž.

¹¹⁹ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Přes Sibiř na kraj světa. *Rudé právo*. 21.8.1970, roč. 50, č. 198, s. 6.

¹²⁰ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Tamtéž.

*úhledných pohlednic pastelových barev.*¹²¹ Japonské ekonomice věnují autoři více než polovinu celé reportáže. *„Liberálně demokratická strana, vyznávající konzervativní buržoazní doktrínu, vede zemi již bezmála dvacet let a vládne tedy poněkud autokraticky. Nicméně se země za její vlády dostala na třetí místo na světě, měřeno hodnotou celkové roční výroby zboží... Reálné ukazatele ročních temp hospodářského růstu jsou pro kapitalistickou zemi obdivuhodné až výjimečné.*¹²² A dále. *„...čísel se ještě nikdy nikdo nenajedl... Pro bídu poválečného, ale i válečného a předválečného Japonska je nejprůhlednější označení – asijská nuzota. Z této nízké základny se země postupně za vydatné pomoci zahraničních půjček, nenávratných darů, cizích investic a rad dostávala postupně nahoru. A byl to růst doslova za každou cenu. Za cenu odříkání, dokonce i hladovění pracujících mas. Za cenu ztráty půdy statisíců zemědělců, za cenu nesmírné míry vykořisťování.*¹²³ Další část reportáže přechází plynule od ekonomiky k japonskému občanovi. *„Japonský člověk si více než co jiného osvojil poslouchání nadřazené vůle. To pokračovalo i po druhé světové válce, kdy mu byla násilím vnucena americká demokracie, při zachování a respektování mnohých japonských přežitků... Nikdo, kdo se obdivuje japonskému rozvoji, nesmí zapomínat na tuto daň, kterou japonský pracující lid za něj zaplatil. K této dani patří také podílet se na jedné místnosti bez nábytku spolu s několika bratry a ostatními členy rodiny a považovat to za normální. Nereptat a dojíždět v přečpaných vlacích 2 až 3 hodiny do práce do Tokia. Obejít se bez minimální míry sociálního pojištění, do penze odcházet v 65 letech...¹²⁴ Reportážní prvky se v tomto příspěvku autorů vytratily už v úvodu a text se pak proměnil v naprosto zřejmou kritiku japonských poměrů.*

V pořadí třetí reportáž stále čtenáře na ósacké výstaviště „nepřenesé“. Jemu je věnován pouze první odstavec a dále se autoři zabývají hlavně tím, co pro Japonsko pořádání výstavy znamená. Opět je z větší části spíš komentářem japonské situace než reportáží z tak vzdáleného místa. *„Japonci přijímají ve své většině světovou výstavu jako demonstraci před celým světem, svědčící o jejich životaschopnosti, i jako náplast na odříkání a bolístky, na neukojené individuální sny o vlastním domečku, o jeho přestavbě či vlastním bytě v moderním domě, náplast za nevybrané dovolené a dny volna, neuskutečněné cesty po vlastní zemi či do zahraničí, možnost dát před lety syna na studii, za které třeba platit, dopřát si s rodinou v neděli v restauraci biftek...a mnoho jiných snů.*¹²⁵ Přestože čtvrtá „reportáž“ už samotnému Expu věnuje více prostoru, opět se čtenář dozvídá, jakou práci si dali organizátoři výstavy s tím, aby se zahraniční novináři nepouštěli do hlubších úvah o Japonsku. *„Jak vidno,*

¹²¹ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Setkání s JAPONSKEM. *Rudé právo*. 28.8.1970, roč. 50, č. 204, s. 6.

¹²² JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Tamtéž.

¹²³ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Tamtéž.

¹²⁴ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Tamtéž.

¹²⁵ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. EXPO 70 a Japonsko. *Rudé právo*. 4.9.1970, roč. 50, č. 210, s. 6.

nešetřili pořadatelé sil, aby novinářům poskytli pohodlí, přičesanější informace a takové prostředí, že prostě by bylo nezdvořilé, kdyby se chtěli věnovat hlubším rozborům japonských rozporů.¹²⁶ Reportéři Rudého práva se do nich přesto pouští, když například popisují městečko, které organizátoři vytvořili pro novináře, aby z něj mohli čerpat inspiraci při popisování tamních poměrů. „Říká se, že v celém Japonsku není druhého takového moderního městečka – ovšem faktem je, že dojem o úrovni japonského bydlení či jeho nejbližší budoucnosti si zahraniční novináři odnášejí právě odsud. Nelze předpokládat, zejména u západních novinářů, že si dají práci hledat postranní uličky, ... a sejdou do skutečných japonských sídlišť a vesniček, v nichž žije drtivá většina národa.... Jsou to tradiční dřevěné domky..., jež působí tak tísnivým dojmem, že rekreační chaty, jež pilně buduje náš člověk podél lesů a řek, by v tomto srovnání působily jako paláce pro celoživotní obývání několika rodin. Toto není záměrné zdůrazňování negativních stránek japonské skutečnosti...“¹²⁷ V pořadí pátá reportáž vykresluje konečně čtenáři výstavu i pavilóny zúčastněných zemí – těm se s výjimkou Sovětského svazu věnuje jen letmo a zkoumá hlavně exteriéry. „Opravdu řada pavilónů děsí člověka, jako by ho varovala před apokalypsou budoucna, do které se řítí. Některé pavilóny nepředstavují vůbec nic, jen obrovskou cirkorámu, kde se od rána do večera promítají krátké propagační filmy... Není třeba zdůrazňovat, že takto na výstavě představuje sebe kapitalistický svět... Dokonce ani Spojené státy, které mají co ukazovat, se zvláště nenamáhalo představit své nejúspěšnější exponáty. A tak se převážně soustředily jen na to, co může u japonského člověka, vážícího cestu třeba až z Hokkaida, vyvolat náležitý a respekt vyvolávající efekt – na kosmickou techniku a ořech měsíčního kamene, střezeneho ve dne v noci jedenácti policisty. Staří „štamgasti“ výstav byli rovněž zklamáni expozicí italskou, francouzskou i britskou.“¹²⁸ Sovětský pavilón se pro oba reportéry stal jakýmsi pavilónovým ideálem a v jeho popisu, kterému věnovali téměř třetinu celé reportáže, nezazní jediné slovo kritiky. Což se o Československém pavilónu říct nedá. Bez konkrétnějších důvodů mu vyčetli, že „si asi stěží odnese Japonec z naší expozice představu o tom, co je a co představuje Československo doma i ve světě.“¹²⁹ Navíc tuto reportáž Rudé právo otisklo až po skončení Expa 70, stejně jako příspěvek následující – šestý a poslední. V něm autoři popisují některé pavilóny domácích společností i prohlídku v továrně na výrobu lodí, do které investoval i Aristoteles Onassis, a opět popisují japonskou ekonomiku¹³⁰.

¹²⁶ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Zkušenost pro 60 miliónů. *Rudé právo*. 11.9.1970, roč. 50, č. 216, s. 6.

¹²⁷ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Tamtéž.

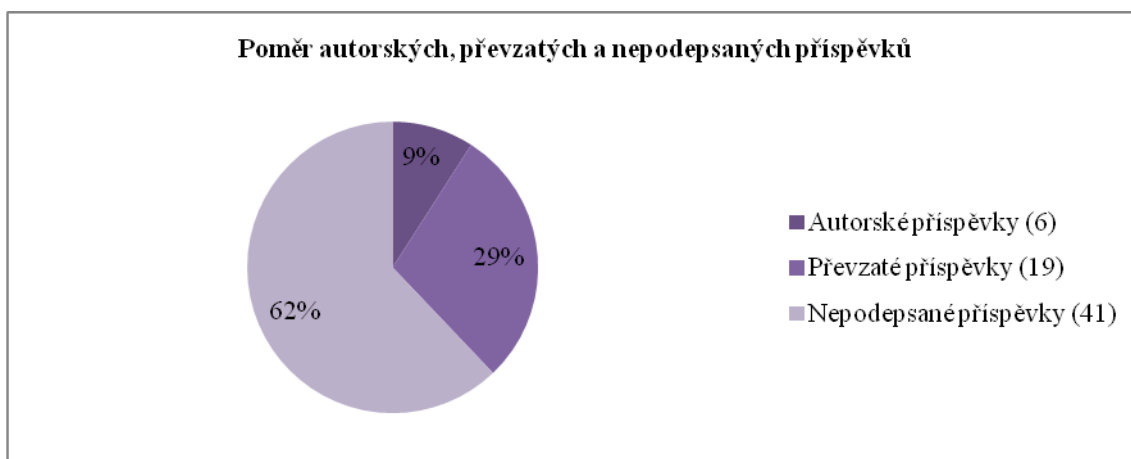
¹²⁸ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Svět zvaný Banpaku. *Rudé právo*. 15.9.1970, roč. 50, č. 219, s. 6.

¹²⁹ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Tamtéž.

¹³⁰ JAREK, Slavomír ; STANO, Jiří. Japonské TEMPO. *Rudé právo*. 18.9.1970, roč. 50, č. 222, s. 6.

2.4 Zobrazení světové výstavy v Ósace v Mladé frontě

Deník Mladá fronta přinesl o světové výstavě v Ósace ve sledované době celkem 66 příspěvků, jeden z nich vyšel ještě 13. dubna – tedy den před oficiálním otevřením ósackého výstaviště. Z nalezených příspěvků jich bylo 22 na titulní straně – z nich sedm pak ještě pokračovalo na dalších stranách (pokud došlo k rozdělení na více stran, pak jediné tehdy, byla-li první část na titulní straně). 30 příspěvků bylo otištěno na pátých stranách jednotlivých vydání, které byly věnovány informacím ze zahraničí. Jen výjimečně pak byly informace o výstavě na stranách číslo dvě nebo tři. Jinde jsem jejich výskyt nezaznamenala. Bez zkratky autora vyšlo v Mladé frontě 41 příspěvků, jako zdroj uvedl deník ČTK v 19 nalezených případech. U zbytku – tedy u šesti příspěvků, byla uvedena zkratka autora.

Nalezené články nesly buď jednoduché nebo složené titulky, otištěné v černé nebo oranžové barvě. Jednoduchých titulků bylo 32, z toho trojice byla v oranžové barvě. Složených titulků otiskla Mladá fronta 34, z nichž osm mělo oranžovou část.

Téměř polovinu nalezených příspěvků (přesně 31) ještě doplňuje symbol ósackého Expa, což lze hodnotit jako přínosné pro čtenářovu orientaci – fotografie patrně nebyly k dispozici a ke krátkým příspěvkům by se podle formátu Mladé fronty ani nehodily. Emblém ale jasně naznačuje, čeho se text týká a čtenářům, které Expo zajímalo, usnadňuje hledání informací. Z grafického hlediska je pak symbol nepatrným, ale příjemným oživením celé stránky.

Již 13. března publikovala Mladá fronta zprávu s titulkem „*První hosté naší expozice v Ósace: Předpremiéra čs. pavilónu*“¹³¹, která informovala o prvních návštěvnických československého pavilónu z řad organizátorů a dalších zaměstnanců na ósackém Expu. Ve zprávě se mimo jiné píše, „...že okamžikem slavnostního otevření se ČSSR zařazuje do velké soutěže 76 zemí, které se setkávají na světové výstavě EXPO 1970...“¹³² Údaje zprávy tedy odpovídají údajům BIE, ale rozchází se s knihou Jaroslava Halady i Miroslava Řepy. Dále se

¹³¹ NESG. První hosté naší expozice v Ósace : Předpremiéra čs. pavilónu. *Mladá fronta*. 13.3.1970, roč. 26, č. 61, s. 5.

¹³² NESG. Tamtéž.

pak v příspěvku čtenáři dočetli, že „*Naše účast v Ósace je nejen závazkem, ale také příležitostí názorně ukázat světu pravdivý obraz socialistické existence ČSSR, naší pokrokové minulosti i perspektiv budování socialismu v pevném souručenství socialistických zemí.*“¹³³

V další zprávě, kterou Mladá fronta otiskla, cituje autor (ČTK) japonský deník Mainiči Šimbun, který údajně uvedl, že „*Laterna Magika se stane nejpopulárnějším a nejpřitažlivějším pavilónem na světové výstavě v Ósace... Dokazuje, že československý lid má zázračný smysl pro umění.*“¹³⁴

Ze slavnostního zahájení pro všechny návštěvníky otiskla Mladá fronta zprávu na titulní straně, která pak ještě pokračovala na straně páté. „*V pěti minutách po otevření výstaviště byly jak u vysoké stavby pavilónu SSSR ve tvaru rozvité rudé vlajky, tak u podzemního pavilónu USA, jehož plastická nafukovací střecha je v úrovni terénu výstaviště, dlouhé fronty několika tisíc lidí a po otevření pavilónu se ještě rozrostly.*“¹³⁵ Autor, nejmenovaný zpravodaj ČTK, pak provedl anketu mezi návštěvníky československého pavilónu a jejich odpovědi v článku také zveřejnil (bylo jich celkem 6)¹³⁶. Není mezi nimi ale ani jedna negativní reakce a těžko říci, jestli se pavilón skutečně tak líbil nebo se zpravodaj zeptal pouze malého zlomku návštěvníků a náhodou byli všichni spokojeni, nebo zpravodaj negativní reakce jednoduše ignoroval. Dvě odpovědi ale přímo zmiňují alegorickou Skleněnou řeku¹³⁷. Další informace v článku říkají: „*podle odhadu navštívilo čs. expozici první den asi 80 tisíc lidí.*“¹³⁸ Je tedy vysoce nepravděpodobné, že by se expozice líbila všem. Hypoteticky tedy lze uvažovat o potlačení objektivit manipulativním výběrem odpovědí respondentů.

Další krátká zpráva se týká návštěvy korunního prince Akihita v československém pavilónu¹³⁹. Mladá fronta pak otiskla sérii reportáží autora se zkratkou „tom“, který byl členem delegace Ludvíka Svobody, jenž se na Expo vydal, aby tam 3. dubna zahájil Československý den¹⁴⁰. Po cestě do Japonska se ale zastavil ještě v Mongolsku a Moskvě¹⁴¹, kde první reportáž končí. Mezi jednotlivými reportážemi ale Mladá fronta otiskla o Expo další příspěvky. Titulek „*Vstupné podle počasí*“¹⁴² uvozoval zprávu o návštěvě bratra korunního prince Akihita – Mikasa – a také o dočasném zlevnění vstupenek do Laterny magiky, které způsobilo špatné počasí a s ním spojený nezájem návštěvníků¹⁴³. Možný negativní dojem z Laterny magiky ale deník kompenzuje další zprávou, která opět čerpá z japonského deníku,

¹³³ NESG. Tamtéž.

¹³⁴ NESG. ÓSAKA DEN D : DNES ZAHAJUJE SVĚTOVÁ VÝSTAVA EXPO 70. *Mladá fronta*. 14.3.1970, roč. 26, č. 62, s. 1 a 5.

¹³⁵ NESG. Tamtéž.

¹³⁶ NESG. Tamtéž.

¹³⁷ NESG. Tamtéž.

¹³⁸ NESG. Tamtéž.

¹³⁹ NESG. JAPONSKÝ PRINC NAVŠTÍVIL NAŠI EXPOZICI : Uznání čs. pavilónu. *Mladá fronta*. 19.3.1970, roč. 26, č. 66, s. 1.

¹⁴⁰ TOM. CESTA NA EXPO. *Mladá fronta*. 24.3.1970, roč. 26, č. 70, s. 1 a 5.

¹⁴¹ TOM. Tamtéž.

¹⁴² NESG. DALŠÍ CÍSAŘSKÁ RODINA V ČS. PAVILÓNU : Vstupné podle počasí. *Mladá fronta*. 24.3.1970, roč. 26, č. 70, s. 5.

¹⁴³ NESG. Tamtéž.

tentokrát Jomiuri Šimbon. Jeho reportér sledoval Expo dvojici návštěvníků, která podle článku okamžitě zamířila do Laterny magiky a ta v nich pak zanechala „...*nejsilnější dojem, ... Jde o něco zcela unikátního a ojedinělého*“¹⁴⁴.

Další reportáž z cesty prezidenta Československé socialistické republiky vyšla 1. dubna pod titulkem „*V japonské metropoli*“¹⁴⁵ a popisovala prezidentovo přijetí v Tokiu. V den prezidentovy návštěvy Ósaky ale Mladá fronta publikovala zprávu autora ČTK¹⁴⁶. A stejně tomu bylo i se zprávou o Československém národním dni¹⁴⁷. Ta se dělí mezi první a pátou stranu a přepisuje zejména proslov prezidenta Ludvíka Svobody¹⁴⁸, který například řekl: „*Společenské zřízení v Československu a Japonsku je odlišné, ale to není a nemůže být překážkou vzájemné rovnoprávné spolupráce... Uvítal bych, kdyby československá expozice na Světové výstavě EXPO 1970 v Ósace přispěla k prohloubení československo-japonských styků v nejrůznějších oborech a oblastech.*“¹⁴⁹

Dvě krátké zprávy bez udání autora věnovala Mladá fronta výbuchu plynu v ósackém metru¹⁵⁰. Motivace výběru tématu tady byla jasná – v podzemní dráze dějiště světové výstavy došlo k explozi. Ani v jedné zprávě ale Mladá fronta Expo nezmínila.

Zpráva s titulkem „*Expo 1970 bude dnes ve znamení SSSR: Mise přátelství dorazila*“¹⁵¹ spojuje dvě odlišné věci. První část popisuje čtveřici Kanadčanů, která na Expo dorazila po dvouleté cestě kolem světa, a druhá zmiňuje Národní den Sovětského svazu. „*Neutuchající zájem nasvědčuje, že sovětská expozice si udrží přitažlivost nejzajímavějšího pavilónu na Expo po celou dobu světové výstavy,*“¹⁵² což lze považovat za citově zabarvené vyjádření, hodnotící a publicistické.

Dne 10. dubna přinesla Mladá fronta čtenářům zprávu, která připomínala spíš výňatek z encyklopedie – popisovala Japonsko jako zemi, ve které se světová výstava koná. Nikde v ní ale není žádná výpověď respondenta, což navozený „encyklopedický“ dojem ještě utvrzuje¹⁵³. Přesto tady má text autora uvedeného zkratkou „jir“¹⁵⁴.

Další příspěvky přinášejí informace o Národním dni SSSR¹⁵⁵ a další krátkou zprávu věnovala Mladá fronta bilanci výbuchu v ósackém metru, při kterém podle jejich údajů zemřelo 88

¹⁴⁴ NESG. Kam vedou cesty návštěvníků expo 70 : Stálo za to čekat. *Mladá fronta*. 25.3.1970, roč. 26, č. 71, s. 1.

¹⁴⁵ ČTK. E. SATÓ UVÍTAL PREZIDENTA ČSSR L. SVOBODU : V japonské metropoli. *Mladá fronta*. 1.4.1970, roč. 26, č. 76, s. 1 a 5.

¹⁴⁶ ČTK. Tamtéž.

¹⁴⁷ ČTK. Národní den v Ósace : PRESIDENT REPUBLIKY NA VÝSTAVIŠTI EXPO 70. *Mladá fronta*. 4.4.1970, roč. 26, č. 79, s. 1 a 5.

¹⁴⁸ ČTK. Tamtéž.

¹⁴⁹ ČTK. Tamtéž.

¹⁵⁰ ČTK. Výbuch v Ósace. *Mladá fronta*. 9.4.1970, roč. 26, č. 83, s. 1. a Výbuch plynového potrubí : Peklo v Ósace. *Mladá fronta*. 10.4.1970, roč. 26, č. 84, s. 5.

¹⁵¹ NESG. EXPO 1970 BUDE VE ZNAMENÍ SSSR: Mise přátelství dorazila. *Mladá fronta*. 11.4.1970, roč. 26, č. 85, s. 5.

¹⁵² NESG. Tamtéž.

¹⁵³ JIR. CO BYSTE MĚLI VĚDĚT O ZEMI EXPO 70 : JAPONSKO V KOSTCE. *Mladá fronta*. 10.4.1970, roč. 26, č. 84, s. 5.

¹⁵⁴ JIR. Tamtéž.

¹⁵⁵ NESG. Na světové výstavě Sovětský národní den : EXPO 70 ve znamení SSSR. *Mladá fronta*. 11.4.1970, roč. 26, č. 85, s. 5.

lidí¹⁵⁶. Zprávou s titulkem „*Charles na EXPO*“¹⁵⁷ informoval deník o návštěvě prince Charlese, který podle něj část svého osmihodinového programu strávil i v Laterně magice a její návštěvu prodloužil proti plánu. Zajímavá je jeho reakce, kterou Mladá fronta otiskla: „*Bylo to prima, výborně jsem se bavil*,“¹⁵⁸ což může naznačit, že chtěla zdůraznit Charlesovu nevyzrálou, kterou ještě podtrhla, když za uvedenou citací informovala, že je princí jednadvacet let¹⁵⁹. O desetimilionovém návštěvníkovi Expa informovala MF v již navyklém formátu – krátké nepodepsané zprávě¹⁶⁰. Stejně tak o Britském dni¹⁶¹ a o zájmu o pavilón Československa, kde ještě dodala, že se všichni pracovníci sešli na slavnostním shromáždění, aby oslavili 100. výročí narození V. I. Lenina¹⁶². Krátkou zprávu otiskla Mladá fronta také o incidentu, při kterém jakýsi demonstrant obsadil věž Slunce na Festivalovém náměstí a odmítal ji opustit, pokud nebude výstava okamžitě ukončena¹⁶³. Ve zprávě se ale nelze dočíst o demonstrantově motivu a ani zda se ho někdo snaží dostat dolů. Titulek „*Slunce má nájemníka*“¹⁶⁴ lze pak označit za posměšný až ironický a jistě za neinformativní. Další krátká zpráva oznamuje, že se v Ósace koná „Zlatý týden“ – japonské státní svátky, které začínají oslavami narozenin císaře Hirohita a pokračují Dnem ústavy a Dnem dětí. Ve stejné zprávě pak nejmenovaný autor uvádí, že do Ósaky přicestoval letec Charles Lindbergh a také, že se v pavilónu Hongkongu ztratilo osm šperků, jejichž hodnota je podle příspěvku 46 296 liber¹⁶⁵. Dalšími krátkými zprávami MF informuje o sumě, kterou návštěvníci Expa utratili za československé suvenýry (od začátku světové výstavy do konce dubna činila 200 tisíc dolarů¹⁶⁶), o Australském¹⁶⁷ či Švédském¹⁶⁸ dni i o doporučeních, kterých se československému pavilónu dostalo od dalšího japonského periodika nebo britského zpěváka Andyho Williamse¹⁶⁹. Stejným způsobem se čtenáři dozvídají, jak japonská vláda řeší otázku využití areálu po skončení výstavy – titulek zní: „*Co s Expo po Expo*“¹⁷⁰. Větší prostor věnovala Mladá fronta Bulharskému dni¹⁷¹. Podrobněji také informovala o výletu CKM do Ósaky, kterého se zúčastnilo 30 turistů, a již v titulku se čtenář dozvídá, že Japonsko je 33. zemí, kam Cestovní kancelář mládeže zájezdy pořádá¹⁷². „*Zájezd, jehož se vedle chlapců a*

¹⁵⁶ NESG. 33 mrtvých v Ósace : Bilance výbuchu. *Mladá fronta*. 10.4.1970, roč. 26, č. 84, s. 5.

¹⁵⁷ NESG. Charles na EXPO. *Mladá fronta*. 13.4.1970, roč. 26, č. 86, s. 2.

¹⁵⁸ NESG. Tamtéž.

¹⁵⁹ NESG. Tamtéž.

¹⁶⁰ ČTK. DESETIMILIÓNŤY NE EXPO. *Mladá fronta*. 21.4.1970, roč. 26, č. 93, s. 1.

¹⁶¹ NESG. Britský den v Ósace. *Mladá fronta*. 23.4.1970, roč. 26, č. 95, s. 5.

¹⁶² NESG. Zájem o náš pavilón : Slavnost v čs. expozici. *Mladá fronta*. 22.4.1970, roč. 26, č. 94, s. 3.

¹⁶³ NESG. Slunce má nájemníka. *Mladá fronta*. 28.4.1970, roč. 26, č. 99, s. 5.

¹⁶⁴ NESG. Tamtéž.

¹⁶⁵ NESG. Zlatý týden EXPO. *Mladá fronta*. 30.4.1970, roč. 26, č. 101, s. 5.

¹⁶⁶ NESG. 200 000 dolarů tržby v Ósace : Zájem o čs. suvenýry. *Mladá fronta*. 7.5.1970, roč. 26, č. 106, s. 5.

¹⁶⁷ NESG. Australský den. *Mladá fronta*. 9.5.1970, roč. 26, č. 108, s. 5.

¹⁶⁸ NESG. Na EXPO 70 již 17 216 182 návštěvníků : Švédský den. *Mladá fronta*. 16.5.1970, roč. 26, č. 114, s. 5.

¹⁶⁹ NESG. Nejlepší doporučení. *Mladá fronta*. 13.5.1970, roč. 26, č. 111, s. 5.

¹⁷⁰ NESG. CO S EXPO PO EXPO. *Mladá fronta*. 20.5.1970, roč. 26, č. 117, s. 5.

¹⁷¹ NESG. Todor Živkov na světové výstavě v Ósace : Ve znamení Bulharska. *Mladá fronta*. 21.5.1970, roč. 26, č. 118, s. 5.

¹⁷² RP. 33 NA MAPĚ ZÁJEZDŮ CKM : Do Japonska na EXPO. *Mladá fronta*. 26.5.1970, roč. 26, č. 122, s. 1.

*děvčat účastní i skupina redaktorů mládežnického tisku, rozhlasu i dalších sdělovacích prostředků, připravila Cestovní kancelář mládeže za spolupráce svého největšího partnera – sovětského Sputniku.*¹⁷³

Krátkou zprávu o 58 slovech věnovala Mladá fronta vítězství dvou reprezentantů z československého personálu na Expo, kteří se zúčastnili soutěže v pití piva pořádané pavilónem Mnichova v zábavné části Expolandu¹⁷⁴. Pod titulkem „*Co přinese lidstvu světová výstava Expo 70?: Zázraky elektroniky*“¹⁷⁵ neuvedený autor popisuje, jaké vynálezy daly světu předchozí světové výstavy a jaké lze spatřit na té probíhající. Hned v úvodu naznačuje, že podle odborníků dá Ósaka světu elektronické počítače v každodenním použití¹⁷⁶. Další zpráva vyjmenovává slavné hosty, kteří navštívili pavilón Československa a uvádí mezi nimi například kanadského ministerského předsedu Pierrea Trudeaua, amerického herce Petera Ustinova nebo brunejskou princeznu Ehsani¹⁷⁷. V příspěvku s titulkem „*V Ósace desátí*“ Mladá fronta informuje o výsledcích návštěvnosti. „*Ze souhrnných a zpracovaných výpovědí se znovu jednoznačně potvrdilo, že nejúspěšnější a pro návštěvníky nejpritažlivější expozicí na světové výstavě je pavilón Sovětského svazu a po něm pavilón USA. Československý pavilón figuruje v této anketě na desátém místě.*“¹⁷⁸

Další krátkou zprávou Mladá fronta informovala o úspěchu Miss Československa Kristýny Hanzalové, která skončila druhá v soutěži o titul královny krásy. „*Královnou Expo se zcela nepatrným rozdílem intenzity potlesku, měřené elektronickými sensory, se stala 18letá miss Malajsko...*“¹⁷⁹ A podobný prostor si vysloužily i dny Argentiny¹⁸⁰ a Kuvajtu¹⁸¹, úspěch restaurace v československém pavilónu¹⁸², zhruba dvakrát větší prostor dostal Národní den USA¹⁸³. „*Z obav před protiamerickými demonstracemi se svátku USA na světové výstavě nezúčastnil žádný vládní činitel. Spojené státy oficiálně zastupovala jen manželská dvojice Eisenhowerových (22letá Julie je dcera prezidenta Nixona, stejně starý David je vnuk někdejšího prezidenta Eisenhowera) v pověření „osobních zástupců“ prezidenta USA.*“¹⁸⁴ Ve zprávě s titulkem „*Expoland zeje prázdnotou*“¹⁸⁵ nejmenovaný autor informuje o silném

¹⁷³ RP. Tamtéž.

¹⁷⁴ NESG. Soutěž pivařů na EXPO 70 : „Vítězství“ v Ósace. *Mladá fronta*. 30.5.1970, roč. 26, č. 126, s. 5.

¹⁷⁵ NESG. Co přinese lidstvu světová výstava Expo 70 : Zázraky elektroniky. *Mladá fronta*. 10.6.1970, roč. 26, č. 135, s. 5.

¹⁷⁶ NESG. Tamtéž.

¹⁷⁷ NESG. Náš Pavilón táhne. *Mladá fronta*. 15.6.1970, roč. 26, č. 139, s. 2.

¹⁷⁸ ČTK. V Ósace desátí. *Mladá fronta*. 18.6.1970, roč. 26, č. 142, s. 5.

¹⁷⁹ NESG. Miss ČSSR druhá: Úspěch v Ósace. *Mladá fronta*. 20.6.1970, roč. 26, č. 144, s. 5.

¹⁸⁰ NESG. Argentinský den. *Mladá fronta*. 27.6.1970, roč. 26, č. 150, s. 5.

¹⁸¹ NESG. Soustrast japonských horolezců : Den Kuvajtu. *Mladá fronta*. 2.7.1970, roč. 26, č. 154, s. 5.

¹⁸² NESG. Tržba za 250 milionů jenů : Úspěch kuchařů. *Mladá fronta*. 3.7.1970, roč. 26, č. 155, s. 5.

¹⁸³ NESG. Na EXPO 70 obavy z protiamerických demonstrací : Národní den USA. *Mladá fronta*. 4.7.1970, roč. 26, č. 156, s. 5.

¹⁸⁴ NESG. Tamtéž.

¹⁸⁵ NESG. MIMOŘÁDNĚ DLOUHÉ OBDOBÍ DEŠŤŮ V JAPONSKU : Expoland zeje prázdnotou. *Mladá fronta*. 14.7.1970, roč. 26, č. 164, s. 5.

období dešťů, které Japonsko sužovalo, návštěvnost zábavní čtvrti Expoland proto klesla a Laterna magika musela již podruhé zlevnit vstupné¹⁸⁶.

Dále si mohli čtenáři Mladé fronty přečíst krátké zprávy o Brazilském dni¹⁸⁷ a skupinách SL'UK a BROLN¹⁸⁸, které do Japonska odletěly¹⁸⁹. Delší pak o další bilanci československých suvenýrů¹⁹⁰. Titulek „Vzácné návštěvy na Expo“¹⁹¹ uvozuje zprávu, která informuje o návštěvě japonského císaře Hirohita a jeho choti Nagako v československém pavilónu, která mu přinesla také níže uvedené architektonické ocenění. Zbývající dvě třetiny zprávy informují o návštěvě mongolské vládní delegace v čele s náměstkem předsedy rady ministrů Mongolské lidové republiky, která podle příspěvku do pamětní knihy napsala: „*Jsmo velmi rádi, že jsme mohli navštívit československý pavilón a přesvědčit se o velkých úspěších ČSSR na úseku kultury, ekonomiky a vědy. Přejeme bratrskému českému a slovenskému národu další výrazné úspěchy při budování socialismu a komunismu.*“¹⁹² Další zpráva věnuje prostor čtyřčlenné expedici Sakura, která vyrazila na Expo ze Staroměstského náměstí pěšky a po 196 dnech došla až do československého pavilónu¹⁹³. Mladá fronta si nenechala ujít příležitost, kterou bylo udělení medaile Japonské společnosti pro architekturu a kterou kromě Československa získaly pouze pavilóny Kanady a Švýcarska¹⁹⁴. Zarážející je ale obsáhlost příspěvku – jde totiž o další krátkou zprávu, která se vešla na 21 řádků i s titulkem. Ze subjektivního hlediska mi připadá tento rozměr poněkud nedostatečný, zvážím-li, že žádná jiná ocenění se na ósackém Expu neudělovala a zmíněnou medaili získaly pouze tři země ze všech zúčastněných. O osm dní později se o medaili MF zmiňuje znovu, opět pouze v krátké zprávě¹⁹⁵.

V posledním příspěvku o výstavě s titulkem „*Světová výstava v Ósace skončila: Největší v historii*“¹⁹⁶ přináší Mladá fronta více méně statistické údaje. Informuje například, že z rozpočtu na Expo se Československu vrátí zhruba 30 procent a že se prodaly upomínkové předměty za 304 milionů jenů¹⁹⁷. V perexu ovšem autor z ČTK píše, že se výstavy zúčastnilo 77 zemí, což odporuje zprávě ze 13. března 1970 i hlavním pramenům, ze kterých čerpám, a v závěru uvádí, že československý pavilón navštívilo víc než 11 milionů lidí¹⁹⁸. I v tomto údaji se s použitými prameny rozchází.

¹⁸⁶ NESG. Tamtéž.

¹⁸⁷ NESG. Brazilský den. *Mladá fronta*. 31.7.1970, roč. 26, č. 179, s. 5.

¹⁸⁸ ČTK. BROLN v Ósace. *Mladá fronta*. 5.8.1970, roč. 26, č. 183, s. 1.

¹⁸⁹ ČTK. SL'UK DO JAPONSKA. *Mladá fronta*. 30.7.1970, roč. 26, č. 178, s. 5.

¹⁹⁰ NESG. Zájem o naše výrobky překročil očekávání : SUVENÝRY Z ČESKOSLOVENSKA. *Mladá fronta*. 1.8.1970, roč. 26, č. 180, s. 5.

¹⁹¹ ČTK. Vzácné návštěvy na Expo. *Mladá fronta*. 18.8.1970, roč. 26, č. 194, s. 1.

¹⁹² ČTK. Tamtéž.

¹⁹³ MF. Sakura dorazila do Ósaky. *Mladá fronta*. 24.8.1970, roč. 26, č. 199, s. 1.

¹⁹⁴ ČTK. Medaile z Ósaky. *Mladá fronta*. 28.8.1970, roč. 26, č. 203, s. 1.

¹⁹⁵ NESG. Uznání z Ósaky. *Mladá fronta*. 5.9.1970, roč. 26, č. 210, s. 5.

¹⁹⁶ ČTK. Světová výstava v Ósace skončila : Největší v historii. *Mladá fronta*. 14.9.1970, roč. 26, č. 217, s. 1 a 2.

¹⁹⁷ ČTK. Tamtéž.

¹⁹⁸ ČTK. Tamtéž.

3 Historické reálie výstavy ve Vancouveru

Hned sedmý den roku 1986 oznámil americký prezident Reagan, že má nezvratný důkaz o odpovědnosti libyjského vůdce Muammara Kaddáfího za střelbu na římském a aténském letišti, zakázal obchod s Libyí i vstup do země a vyzval americké občany, aby Libyi opustili¹⁹⁹. V dubnu pak na německé diskotéce vybuchne bomba, která zabije amerického seržanta a tureckou ženu, což je, jak se Američané domnívají, dílem Libye²⁰⁰. 9. dubna prezident Reagan oznámí, že tímto činem vyhlásila Libye Spojeným státům válku a o šest dní později napadne americké letectvo cíle v Libyi, mezi kterými je i Kaddáfího dům a velitelství v Tripolisu – při útoku zemře mimo jiné i Kaddáfího adoptivní dcera²⁰¹. V roce 1986 se ve sluneční soustavě objevila Halleyova kometa, která přilétá jednou za 75 let²⁰². Světová zdravotnická organizace WHO uvádí, že od roku 1980 přibylo v Africe 50 tisíc nakažených virem AIDS a proti nemoci, kterou nazývá „zdravotní pohromou pandemických rozměrů“ zahajuje boj²⁰³. 28. ledna došlo ve Spojených státech k tragédii, když při havárii kosmické lodi Challenger zemřelo všech sedm členů posádky²⁰⁴. Na začátku dubna zemřela osmasedmdesátiletá spisovatelka, feministka a životní partnerka Jeana-Paula Sartra Simone de Beauvoirová²⁰⁵. 26. dubna dochází v jaderné elektrárně Černobyl v SSSR k historické havárii²⁰⁶. Na trhu se objevují první přenosné telefony²⁰⁷.

Kanadě vládla od roku 1984 konzervativní vláda v čele s Martinem Brianem Mulroneym, který musel řešit hlavně starosti se státním dluhem, převyšujícím hranici 35 miliard dolarů, nejvyšším ve všech průmyslově vyspělých zemích, a autoritu Québecké provincie²⁰⁸. Slavná rodačka Kanady a celosvětově známá spisovatelka Margaret Atwoodová vydává svůj román Příběh služebné, kde popisuje feministický dystopický svět, ve kterém plodné ženy rodí děti pro ty, které nemohou mít své vlastní potomky²⁰⁹.

Generálním tajemníkem ÚV KSSS byl již rok Michail Gorbačov a začala perestrojka. Jak ve své knize uvádějí Jaroslav Vaculík a František Čapka, tehdejší Československo bylo přirovnáváno k Titaniku. „...v luxusní třídě se tancuje, ale loď se nezadržitelně potápí.“²¹⁰

¹⁹⁹ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 238. ISBN 80-901578-2-3.

²⁰⁰ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 241. ISBN 80-901578-2-3.

²⁰¹ BOWMAN, John Stewart. Tamtéž.

²⁰² BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 243. ISBN 80-901578-2-3.

²⁰³ BOWMAN, John Stewart. Tamtéž.

²⁰⁴ BOWMAN, John Stewart. Tamtéž.

²⁰⁵ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 508. ISBN 978-80-255-0313-3.

²⁰⁶ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 506. ISBN 978-80-255-0313-3.

²⁰⁷ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 510. ISBN 978-80-255-0313-3.

²⁰⁸ ROVNÁ, Lenka; JINDRA, Miroslav. *Dějiny Kanady*. Praha : Lidové noviny, 2000. s. 295-296. ISBN 80-7106-211-1.

²⁰⁹ ROVNÁ, Lenka; JINDRA, Miroslav. Tamtéž.

²¹⁰ VACULÍK, Jaroslav; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. s. 211. ISBN 80-210-3832-2.

Strana nebyla schopná se vypořádat s ekonomickými, ekologickými ani sociálními problémy a raději předstírala, že žádné nemá. V roce 1986 začala osmá pětiletka a pořádal se XVII. stranický sjezd, kde soudruzi, jak se v knize Jaroslava Vaculíka a Františka Čapky píše, „*přes jisté problémy kladně ocenili dosažené výsledky a potvrdili správnost generální linie budování rozvinuté socialistické společnosti.*“²¹¹ Oficiální umění pocházelo jedině od institucí k tomu určených, což způsobilo vznik paralelní ilegální kulturní scény. Přestože se obě čas od času prolnuly, jak jejich reprezentanty oficiální strana střídavě připouštěla i zakazovala, existovala mezi nimi patrná hranice²¹².

Oficiální název specializované výstavy ve Vancouveru zněl The 1986 Exposition on Transportation, neoficiálně se výstavě říkalo Expo '86²¹³. Pro návštěvníky z celého světa brány výstaviště slavnostně otevřel princ Charles a jeho choť princezna Diana²¹⁴ v pátek 2. května 1986²¹⁵. Výstava byla ukončena po 165 dnech, 13. října téhož roku²¹⁶. Mottem výstavy zaměřené na dopravu a spoje bylo heslo: „*Svět v pohybu – svět v kontaktu*“²¹⁷. Nešlo o světovou výstavu první kategorie, jaká byla dříve uspořádána například v Bruselu, Ósace nebo Montrealu, ale o specializovanou expozici a jako taková byla největší v historii²¹⁸.

Provincie Britská Kolumbie oznámila, že chce pořádat výstavu 13. prosince 1978 a zaregistrována byla o necelé dva roky později – 26. listopadu 1980²¹⁹. Původní název výstavy měl být Transpo 86, ale generální komisař Patrick Reid ji nechal o rok později přejmenovat na Expo 86²²⁰. Kreativním ředitelem byl Ron Woodall, hlavním architektem výstaviště byl Bruno Freschi. Celkovou organizaci mělo na starosti Sdružení pro Expo 86²²¹. Za dobu jejího konání ji podle Mezinárodní kanceláře pro výstavy navštívilo 22 111 578 lidí.

Celkové tržby dosáhly 491 milionů dolarů, ovšem náklady činily 802 milionů dolarů. Rozdíl je tedy 311 milionů dolarů (tržby pokryly náklady z 61 procent).

²¹¹ VACULÍK, Jaroslav; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. s. 210. ISBN 80-210-3832-2.

²¹² VACULÍK, Jaroslav; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. s. 205. ISBN 80-210-3832-2.

²¹³ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. BIE, 1 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=5>.

²¹⁴ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. History. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/history.html>>.

²¹⁵ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. BIE, 1 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=5>.

²¹⁶ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. Tamtéž.

²¹⁷ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. Tamtéž.

²¹⁸ O'LEARY, Kim Patrick. Expo 86. In *The Canadian Encyclopedia : The Encyclopedia of Music in Canada* [online]. [s.l.] : The Canadian Encyclopedia, 2011 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0002692>>.

²¹⁹ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. BIE, 1 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=5>.

²²⁰ O'LEARY, Kim Patrick. Expo 86. In *The Canadian Encyclopedia : The Encyclopedia of Music in Canada* [online]. [s.l.] : The Canadian Encyclopedia, 2011 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0002692>>. Až do příští poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje z tohoto citovaného článku.

²²¹ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. BIE, 1 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=5>. Až do příští poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje z tohoto citovaného dokumentu, kde BIE shrnuje základní fakta o vancouverském Expu.

Plocha výstaviště měla 70 hektarů – jeho největší část byla postavena kolem severního a východního pobřeží zálivu False Creek, který je přirozenou hranicí mezi centrem Vancouveru a jeho okraji. Kanadský pavilón v severní části výstaviště pokrýval rozlohu o třech hektarech a stál na molu, které zasahovalo do zálivu v délce tří a půl městských bloků. Obě strany zálivu spojoval Skytrain, který vzdálenost 1,2 kilometru překonal za 4 minuty. Zájemci se mohli z jedné části výstaviště přesunout na druhou stranu i pomocí trajektu, vznášedla nebo autobusu.

Téma výstavy symbolizovalo i její logo – 3 propojené kruhy ve tvaru čísel 8 a 6, které zároveň symbolizovaly tři možnosti dopravy – po vodě, po souši a vzduchem²²².

3.1 Světová účast

Na výstavišti bylo celkem 65 pavilónů, většina z nich mezinárodních (41). Devět z nich patřilo korporacím apod. Jeden pavilón byl speciálně věnován výstavě Ramses II, která vystavovala poklady z doby faraóna. Celkem se Expo zúčastnilo 54 zemí včetně pořadající Kanady²²³.

Domácí pavilón měl pro expozice a představení k dispozici plochu 10 800 metrů čtverečných²²⁴. Nejnavštěvovanějším exponátem na výstavě byl film *Carrying Things*, který se promítal v kině I-Max v trojrozměrném formátu právě v kanadském pavilónu. Tam také kromě toho ještě denně probíhalo osm živých show a stánek hostil mimo jiné i zpravodajský newsroom televize CBC²²⁵.

V pavilónu Francie mohli návštěvníci nahlédnout do budoucnosti francouzské dopravy a prohlédnout si plány přestavby pařížského metra nebo dopravní prostředky vyrobené podle vizí Julese Verna²²⁶. V expozici, která představovala francouzský satelit SPOT, byly k vidění fotografie, zobrazující Vancouver z vesmíru. Oblíbeným exponátem byl i model TGV²²⁷. Před německým pavilónem stál takzvaný „Duobus“ – dopravní prostředek, připomínající vzhledem autobus, poháněný motorovou naftou i elektřinou, který mohl jet po trati nebo po silnici na pneumatikách²²⁸. Expozice Itálie lákala na luxusní dopravní prostředky všech druhů –

²²² O'LEARY, Kim Patrick. Expo 86. In *The Canadian Encyclopedia : The Encyclopedia of Music in Canada* [online]. [s.l.] : The Canadian Encyclopedia, 2011 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0002692>>. Až do příští poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje z tohoto citovaného článku.

²²³ Vancouver 1986. In *Expo Documents*. BIE, 1 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=5>.

²²⁴ O'LEARY, Kim Patrick. Expo 86. In *The Canadian Encyclopedia : The Encyclopedia of Music in Canada* [online]. [s.l.] : The Canadian Encyclopedia, 2011 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0002692>>. Až do příští poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje z tohoto citovaného článku.

²²⁵ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Canada Pavilion. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/canada.html>>.

²²⁶ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. France Pavilion. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/france.html>>.

²²⁷ *Expo 86 Main Index* [online]. Tamtéž.

²²⁸ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Germany Pavilion. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/germany.html>>.

vodních, vzdušných i pozemních²²⁹. Výstava srovnávala historii a současnost italské dopravy – naproti vozíku Etrusků stál kabriolet Ferrari, u da Vinciho vrtule byly vystaveny moderní helikoptéry²³⁰. Před pavilónem Sovětského svazu stála socha prvního člověka ve vesmíru – Jurije Gagarina – v nadživotní velikosti, která návštěvníkům připomínala 25. výročí jeho letu²³¹. Uvnitř pavilónu pak Sovětský svaz vystavil model vesmírné lodi Sojuz ve skutečné velikosti nebo projekt Vaha, který sledoval Halleyovu kometu na její cestě kolem zeměkoule²³². Návštěvníci pak mohli v pavilónu zhlédnout film v trojrozměrném formátu, který byl ovšem pouze v ruštině²³³. I přes havárii raketoplánu Challenger, jehož posádce věnovali američtí organizátoři pamětní desku před pavilónem, byla expozice Spojených států zaměřená na budoucnost vesmírného programu a v krátkém filmu ilustrovala návštěvníkům rok 1994, kdy USA plánovaly provozovat permanentně obydlenou vesmírnou stanici²³⁴.

3.2 Československá účast

Jak uvedu později, nezískalo si Expo ve Vancouveru příliš mediální pozornosti, pravděpodobně proto, že šlo o specializovanou výstavu, která je menší než světová výstava, a dá se proto předpokládat, že jí novináři i odborníci přisuzují menší význam. Nezáměr o ni se pak projevuje i v absenci odborné literatury k této výstavě a veškeré informace o ní jsem pro svou potřebu musela hledat na internetu.

Do československého pavilónu lákal návštěvníky především Actorscope – audiovizuální představení, které ve svém živém vystoupení uvedly herečky a které potom přihlížející ve filmu přeneslo z Vancouveru až na Karlův most²³⁵. V expozici pak následovalo vizuální panorama představující moderní i historické umění nebo série Selectorama, která nabízela tři pohledy na způsoby dopravy po Praze²³⁶. Celkově byl pavilón úspěšný a potvrdil tradici obdivovaného československého výstavnictví započatou v Bruselu a upevněnou v Montrealu i v Ósace²³⁷.

Organizátoři vancouverského Expa také uspořádali konkurz na zemi, která tematicky vybaví pavilón Roundhouse, sloužící dříve jako železniční depo²³⁸. V soutěži nakonec zvítězilo Československo a pro návštěvníky připravilo retrospektivní pohled do doby, kdy byl spalovací motor novinkou a používání elektřiny bylo v začátcích. Výstava pak pokračovala

²²⁹ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Italy Pavilion. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/italy.html>>.

²³⁰ *Expo 86 Main Index* [online]. Tamtéž.

²³¹ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. USSR Pavilion. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/ussr.html>>.

²³² *Expo 86 Main Index* [online]. Tamtéž.

²³³ *Expo 86 Main Index* [online]. Tamtéž.

²³⁴ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. United States. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/usa.html>>.

²³⁵ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Czechoslovakia. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/czech.html>>.

²³⁶ *Expo 86 Main Index* [online]. Tamtéž.

²³⁷ *Expo 86 Main Index* [online]. Tamtéž.

²³⁸ *Expo 86 Main Index* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. The Roundhouse. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/roundhouse.html>>. Až do konce kapitoly čerpám všechny konkrétní údaje z této citované internetové stránky.

chronologicky a končila úsměvnou expozicí neúspěchů i zdarů průkopníků techniky. U vchodu do pavilónu stála lokomotiva číslo 374, která do Vancouveru přivezla první transkontinentální cestovatele.

3.3 Zobrazení výstavy ve Vancouveru v Rudém právu

Rudé právo přineslo o vancouverském Expu po dobu celého jeho trvání celkem sedm příspěvků. Čtyři z nich otiskl deník na titulní straně, a to když na výstavu zavítal na své státní návštěvě Kanady předseda federální vlády Lubomír Štrougal. Jednou převzalo Rudé právo příspěvek od zpravodaje Československého rozhlasu a jednou od Československé tiskové kanceláře. Jednu reportáž napsal o vancouverském Expu redaktor Zdeněk Kropáč a zbývající příspěvky napsal pro Rudé právo Jiří Stano, který sledoval zmíněnou státní návštěvu jako zvláštní zpravodaj.

Z nalezených příspěvků jich mělo pět jednoduchý titulek a dva titulek složený.

Od doby ósackého Expa došlo ke změně způsobu informování a příspěvky o vancouverské výstavě doznaly jistých změn. Rozdíl byl například v tom, že redakce Rudého práva převzala příspěvek od Vladimíra Soleckého, zpravodaje Čs. rozhlasu. Pod vůbec první zmínkou o výstavě, kterou Rudé právo otisklo v době jejího konání, byl podepsán právě on. A nezůstal k expozici nekritický. Je ale nutné uznat, že negativně neohodnotil pouze západní zahraniční pavilóny, ale kritiku si v něm odnáší i pavilón Československa. „*A protože ekonomika kanadské provincie Britská Kolumbie, která má jinak dosti bohaté přírodní zdroje, potřebovala jako sůl určité impulsy pro vytvoření nových pracovních příležitostí a zvýšení zaměstnanosti, našlo se tu několik dobrých organizátorů, kteří věnovali několik let svého života tomu, aby se ve Vancouveru uskutečnilo EXPO 86.*“²³⁹ Konec příspěvku pak autor věnuje československému pavilónu. „*A několik audiovizuálních představení trpí nevýrazností a chabou dramaturgickou stavbou (což je zejména případ tzv. Actorscopu s herečkou, která*

²³⁹ STOLECKÝ, Vladimír. EXPO 86 ve Vancouveru. *Rudé právo*. 15.5.1986, roč. 66 (89), č. 112, s. 6.

živě program uvádí) nebo roztržitěnou, ba až zmatenou formální stránkou, jako je tomu v případě závěrečné podívané, která se snaží ukázat krásy Prahy, její kulturní život, způsoby zábavy i dětský pohled na naše hlavní město.“²⁴⁰ A dále srovnává Vladimír Solec ký československou expozici ve Vancouveru s minulými úspěchy. „Výsledná podoba naší expozice ve Vancouveru jako by chtěla názorně demonstrovat, že spánek na vavřínech se nevyplácí.“²⁴¹ První příspěvek následuje krátká zpráva otištěná v Rudém právu až po téměř dvou měsících a shrnuje dosavadní návštěvnost a úspěchy československé expozice i restaurace²⁴². Za další měsíc otisklo Rudé právo obsáhlou reportáž Zdeňka Kropáče, kde očima zaměstnance československého pavilónu popisuje jeden den na výstavě. S příspěvkem Vladimíra Soleckého se rozchází ve dvou údajích. Zpravodaj rozhlasu ve svém článku uvádí, že se výstavy účastnilo 54 států. V reportáži Zdeňka Kropáče se můžeme dočíst, že „Československo je jednou ze třiapadesáti zúčastněných zemí, které na sedmdesáti hektarech vymezené plochy umístily své pavilóny.“²⁴³ Dále se jejich příspěvky liší v názoru na československou výstavu. Jak již bylo uvedeno, zpravodaj Čs. rozhlasu ji zahrnul kritikou. Zdeněk Kropáč naopak nešetřil chválou. „Při nezbytném srovnávání s ostatními expozicemi se však domnívám, že naše expozice nezůstává nic dlužna naší pověsti. I když tu bylo využito už vyzkoušených prvků a nápadů – byla na nich založena i Rondovize i Actoscope –, působí celek komorně, ušlechtilé, sladě a vyváženě.“²⁴⁴

Větší pozornosti se kanadskému specializovanému Expu dostalo, když na něj zavítal předseda vlády Lubomír Štrougal. O jeho prvním dni na cestě informovalo Rudé právo dvěma příspěvky, které graficky spojilo do jednoho. První z nich, převzatý od ČTK, přináší informace o odletu předsedy vlády, druhý popisuje jeho přilet do Kanady a pochází od zvláštního zpravodaje Jiřího Stana²⁴⁵. Stejný redaktor pak o návštěvě Lubomíra Štrougala přispěl ještě třemi články. V prvním z nich letmo zmíní Národní den Československa na kanadské výstavě a encyklopedicky popisuje i místo jejího konání – tedy Vancouver a Britskou Kolumbii. „Projít ovšem celou výstavu není maličkost. Více než sto pavilónů 53 zemí světa a domácích pavilónů leží na nábřeží zátoky False Creek, na prostore 47 hektarů a táhne se do dálky pěti kilometrů.“²⁴⁶ Jiří Stano zde uvádí, že se výstavy zúčastnilo 53 zemí a Kanada jako země pořadající – tedy v součtu 54 států – a oponuje tak předchozímu údaji v reportáži Zdeňka Kropáče. Rozchází se s ním i ve velikosti výstaviště. Zatímco Zdeněk Kropáč uvedl, že zaujímá plochu 70 hektarů a shodl se v tom i s údajem BIE, Jiří Stano

²⁴⁰ STOLECKÝ, Vladimír. Tamtéž.

²⁴¹ STOLECKÝ, Vladimír. Tamtéž.

²⁴² NESG., ČTK. Úspěch čs. expozice na EXPO 86. *Rudé právo*. 10.7.1986, roč. 66, č. 160, s. 2.

²⁴³ KROPÁČ, Zdeněk. NEŽ SE ZAVŘOU BRÁNY EXPO 86 : Československo ve Vancouveru. *Rudé právo*. 30.8.1986, roč. 66, č. 204, s. 3.

²⁴⁴ KROPÁČ, Zdeněk. Tamtéž.

²⁴⁵ STANO, Jiří a ČTK. Předseda vlády ČSSR uvítán v Kanadě. *Rudé právo*. 2.9.1986, roč. 66, č. 206, s. 1.

²⁴⁶ STANO, Jiří. Československý den na výstavě EXPO 86. *Rudé právo*. 3.9.1986, roč. 66, č. 207, s. 1.

výstavišti ubral 23 hektarů a jeho plochu vymezil jen na 47²⁴⁷. Poslední část citovaného příspěvku Jiřího Stana popisuje i expozici SSSR. „*Dominantou pavilónu je velká plastika J. Gagarina nad vchodem. V pavilónu projde návštěvník všemi oblastmi sovětské dopravy a spojů až ke kosmickým komunikacím.*“²⁴⁸ V publikovaných příspěvcích je to doposud první zmínka o sovětském pavilónu a o SSSR vůbec. Další příspěvek o návštěvě československého premiéra popisuje zejména jeho cestu do Victorie, kde se Lubomír Štrougal setkal s guvernérem provincie Robertem G. Rogersem, posléze i odlet do Toronta a přináší další encyklopedické údaje o tomto městě. „*Z československé strany je třeba usilovat o větší vývoz strojírenských výrobků a spotřebního zboží. Kanadské firmy se mohou v příštím období výrazněji podílet při uskutečňování záměrů osmé československé pětiletky, v níž se počítá s modernizací dřevařského a papírenského průmyslu a dalších důležitých odvětví našeho národního hospodářství.*“²⁴⁹ Další příspěvek zvláštního zpravodaje Rudého práva byl otištěn až o čtyři dny později. Se světovou výstavou už nemá nic společného, ale dále sleduje Lubomíra Štrougala a jeho doprovod na návštěvě Kanady a setkání s tamním předsedou vlády Brianem Mulroneym a jiným kanadskými politiky.²⁵⁰ Poslední zmínku v Rudém právu o výstavě ve Vancouveru tak přinesl Jiří Stano ve svém druhém příspěvku. Závěr výstavy se už na strany deníku nedostal – v té době totiž jednal Michail Gorbačov s Ronaldem Reaganem v Reykjavíku a pro zakončení výstavy tak nezbyl prostor.

3.4 Zobrazení výstavy ve Vancouveru v Mladé frontě

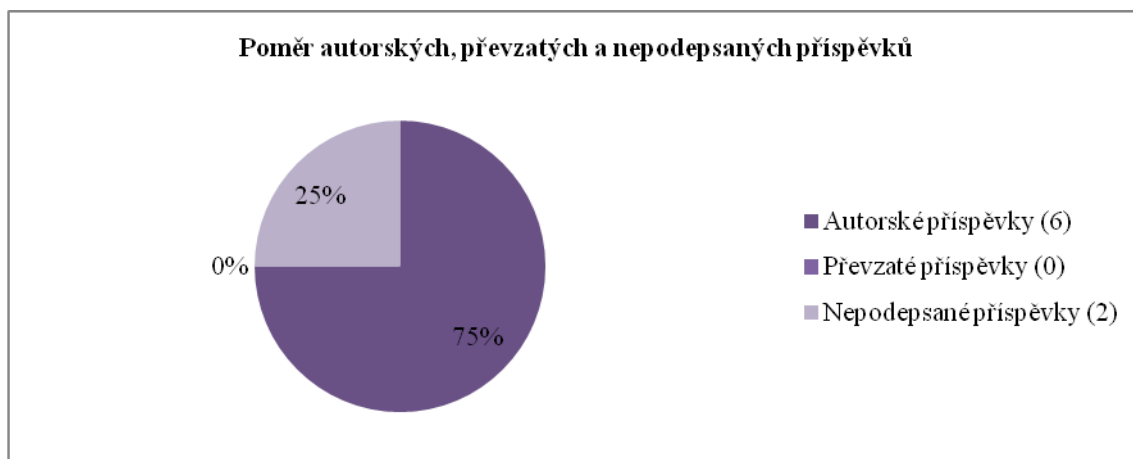
Mladá fronta informovala o vancouverském Expu v osmi příspěvcích. Všechny otiskla na titulní straně. Jeden z nich pak rozdělila mezi první a pátou stranu, když informovala o návštěvě předsedy vlády Lubomíra Štrougala v Kanadě. Přestože výstava začala 2. května, první zmínka o ní se v Mladé frontě objevila až 3. června – o měsíc později. V pátek 2. a v sobotu 3. května Mladá fronta nevyšla. Dvě zprávy byly otištěny bez uvedení autora, u ostatních byla vždy uvedena jeho zkratka. Ani u jednoho z nalezených příspěvků Mladá fronta neuvedla, že by ho převzala od Československé tiskové kanceláře. Titulky, které nalezené příspěvky uvozovaly, byly ve čtyřech případech jednoduché a ve čtyřech případech složené – tři z nich pak měly jednu svou část oranžovou.

²⁴⁷ STANO, Jiří. Tamtéž.

²⁴⁸ STANO, Jiří. Tamtéž.

²⁴⁹ STANO, Jiří. TŘETÍ DEN NÁVŠTĚVY ČS. PREMIÉRA V KANADĚ : Zájem o dobrou spolupráci. *Rudé právo*. 4.9.1986, roč. 66, č. 208, s. 1.

²⁵⁰ STANO, Jiří. L. Štrougal jednal s premiérem. *Rudé právo*. 8.9.1986, roč. 66, č. 211, s. 1.

První příspěvek o Expu začínal titulkem „Cibulačka z Expa“²⁵¹ a čtenáře Mladé fronty informoval o úspěchu československé restaurace na výstavě. „*Obrazem zájmu je i fakt, že plán tržeb se každodenně překračuje o víc než 50 procent.*“²⁵² Titulek reflektuje, že nejoblíbenějším pokrmem mezi zákazníky restaurace je podle článku moravská cibulačka. Na další zmínku o vancouverské světové výstavě čekali čtenáři Mladé fronty více než měsíc a dočkali se jí v podobě další krátké zprávy s titulkem „Fronta na Expo“²⁵³. „*Před naším pavilónem, který předvádí historii i přítomnost naší dopravy a zve k návštěvě Československa, stojí dlouhé fronty lidí. Součástí výstavy je série odborných sympózií, kterých se aktivně a leckdy s velkým úspěchem zúčastňují čs. specialisté. Původně se očekávalo, že EXPO navštíví za půl roku 10–12 miliónů lidí, ale bude jich dvakrát víc.*“²⁵⁴ Autorovi se zkratkou *ker* by se dalo vytknout, že výstava netrvala půl roku ale 165 dní.

Krátkou zprávu o automobilu Škoda z roku 1936, který odjel ze Staroměstského náměstí s cílem Expo 86, následuje rozsáhlejší zpráva o dalších úspěších restaurace Praha, která podle něj 4. srpna vydělala milión dolarů a přináší další statistické údaje o sněžených porcích i cenách a hostech. Zprávu pak doplňuje ještě fotografie, která byla otištěna nad titulkem: „*Navzdory dietářům v Kanadě chutná česká klasika*“²⁵⁵. Informování o výstavě pokračovalo další zprávou o cestě veterána z Československa do Kanady a návštěvě Lubomíra Štrougala na Expu – ta byla vůbec největší zprávou, kterou Mladá fronta otiskla a vzhledem k totožnosti některých vět je zřejmé, že deník čerpal ze stejného zdroje jako Rudé právo. Například věty: „*Lubomír Štrougal připomněl, že ČSSR vystavuje v Kanadě zcela pravidelně. Důkazem je například letošní úspěšná výstava ze sbírek Státního židovského muzea v Praze, kterou zhlédla tři kanadská velkoměsta,*“²⁵⁶ se objevují v obou periodikách. I v Mladé frontě došlo k faktickým nesrovnalostem. „*Výstaviště má rozlohu 74 hektarů a nachází se v samém centru*

²⁵¹ FK. Cibulačka z Expa. *Mladá fronta*. 3.6.1986, roč. 42, č. 128, s. 1.

²⁵² FK. Tamtéž.

²⁵³ KER. Fronta na EXPO. *Mladá fronta*. 10.7.1986, roč. 42, č. 160, s. 1.

²⁵⁴ KER. Tamtéž.

²⁵⁵ ŠE. Navzdory dietářům v Kanadě chutná česká klasika : Milióny ve Vancouveru. *Mladá fronta*. 5.8.1986, roč. 42, č. 182, s. 1.

²⁵⁶ NESG. LUBOMÍR ŠTROUGAL VE VANCOUVERU : NÁŠ DEN NA EXPO '86. *Mladá fronta*. 3.9.1986, roč. 42, č. 207, s. 1. a 5.

města na březích zátoky False Creek. Tato světová specializovaná výstava se koná pod heslem *Svět v pohybu, svět v kontaktu a účastní se jí 106 vystavovatelů z 53 zemí, mezi nimi i ČSSR.*²⁵⁷ Rozloha ani počet zúčastněných států neodpovídá údajům BIE, ale uvedených 74 hektarů by mohlo vysvětlit omyl v Rudém právu, kde autor příspěvku uvedl, že má výstaviště 47 hektarů a je proto možné se domnívat, že číslice zaměnil. I další zpráva o státní návštěvě obsahuje pasáže, které otisklo i Rudé právo. Například část: „Z československé strany je třeba usilovat o větší vývoz strojírenských výrobků a spotřebního zboží. Kanadské firmy se mohou v příštím období výrazněji podílet při uskutečňování záměrů osmé československé pětiletky, v níž se počítá s modernizací dřevařského a papírenského průmyslu a dalších důležitých odvětví našeho národního hospodářství.“²⁵⁸ je k nalezení v obou denících. Poslední zpráva, týkající se světové výstavy dopravy a spojů, kterou si čtenáři Mladé fronty mohli přečíst, byla otištěna 3. října na titulní straně deníku a informovala, že historický automobil z roku 1936 dorazil na Expo 86²⁵⁹.

4 Historické reálie světové výstavy v Seville

V roce 1992 začíná válka mezi národnostmi bývalé Jugoslávie a po zveřejnění informací o táborech smrti v Bosně se začíná používat pojem „etnické čistky“²⁶⁰. 8. února začala XVI. zimní olympiáda ve francouzském městě Albertville²⁶¹. Vítězstvím demokratické strany v albánských volbách končí poslední komunistická vláda v Evropě²⁶². 3. listopadu zvítězil v amerických prezidentských volbách demokratický kandidát William „Bill“ Clinton a po 22 letech tak byl prvním demokratem v Oválné pracovně²⁶³. Britská královna Alžběta II. označila rok 1992 jako *annus horibilis*, kvůli několika událostem, mezi kterými byla žádost o rozvod britské vévodkyně z Yorku Sarah Fergusonové s vévodou z Yorku Andrewem, stejná žádost princezny Anny o rozvod s kapitánem Markem Phillipsem, rozhodnutí o danění soukromých příjmů královské rodiny a požár ve Windsoru, který zničil Svatojiřský sál²⁶⁴. Španělsko hostilo v roce 1992 mimo světovou výstavu i XXV. letní olympijské hry, které se konaly v Barceloně²⁶⁵ a Madrid byl vyhlášen kulturním centrem Evropy roku 1992²⁶⁶. Tamní

²⁵⁷ NESG. Tamtéž.

²⁵⁸ NESG. L. ŠTROUGAL ZAVÍTAL DO BRITSKÉ KOLUMBIE : NÁVŠTĚVA KANADY POKRAČUJE. *Mladá fronta*. 4.9.1986, roč. 42, č. 208, s. 1.

²⁵⁹ HP. Škoda v přístavu. *Mladá fronta*. 3.10.1986, roč. 42, č. 233, s. 1.

²⁶⁰ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 538. ISBN 978-80-255-0313-3.

²⁶¹ *Moderní historie světa*. Tamtéž.

²⁶² *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 539. ISBN 978-80-255-0313-3.

²⁶³ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 270. ISBN 80-901578-2-3.

²⁶⁴ BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. s. 272. ISBN 80-901578-2-3.

²⁶⁵ *Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni*. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. s. 541. ISBN 978-80-255-0313-3.

socialistické kabinetů se musely vypořádat s následky dlouhodobé ekonomické recese, jejíž důsledky vyvolaly v roce 1992 masové protesty, při kterých se „protestovalo“ 88 milionů pracovních hodin²⁶⁷.

V České a Slovenské federativní republice se 5. a 6. června konaly parlamentní volby²⁶⁸. Po nich získala nepatrnou většinu pravice, která pak vytvořila novou vládu s premiérem Václavem Klausem – předsedou Občanské demokratické strany²⁶⁹. 17. července byla ve Slovenské národní radě schválena deklarace o svrchovanosti slovenského národa, o tři dny později abdikoval Václav Havel na funkci prezidenta ČSFR a za další tři dny se Václav Klaus se svým slovenským protějškem Vladimírem Mečiarom dohodl na ústavním zániku československé federace²⁷⁰.

Světová výstava Expo v Seville otevřela své brány návštěvníkům na Velikonoční pondělí 20. dubna 1992 a zavřela je v den objevení Ameriky – 12. října téhož roku²⁷¹. Bez týdne trvala půl roku – přesně 176 dní. Oficiální název výstavy zněl *Exposición Universal Sevilla 1992*, neoficiálně se jí také zkráceně říkalo *Expo '92*²⁷². Sevillské Expo bylo, stejně jako to ósacké, všeobecnou výstavou první kategorie²⁷³. Hlavním mottem bylo: „*Věk objevů*“, jako reakce na pět století, která uplynula od objevení amerického kontinentu²⁷⁴. Dělo se pak ještě do tří oblastí, které se soustředily na dobu před objevením Ameriky, po něm a na pohled do budoucna, který se většinou zabýval člověkem, zemí a vesmírem²⁷⁵. Rok 1992 má také jinou výpovědní hodnotu – pokud zaměníme poslední dvě číslice, dostaneme letopočet 1929, kdy se konala všeobecná výstava v Barceloně. Sevilla je se sedmi sty tisíci obyvateli čtvrtým největším městem Španělska a nebyla pro toto Expo vybrána náhodou – právě tady, ve třetí největší katedrále na světě, totiž leží pohřben objevitel amerického kontinentu Kryštof Kolumbus. Nápad na uspořádání světové výstavy ve Španělsku vzešel už v roce 1976 od španělského krále Juana Carlose I. a premiéra Felipeho Gonzálese, který ze Sevilly pocházel. Prvním generálním komisařem výstavy byl Manuel Olivencia Ruiz, který ale na svou funkci rezignoval rok před jejím zahájením. Jeho místo pak převzal Emilio Cassinello Auban. Hlavním architektem byl Ginés Aparicio.

²⁶⁶ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 232. ISBN 80-7277-012-8.

²⁶⁷ CHALUPA, Jiří. *Španělsko : Stručná historie států*. Aktualiz. 2. vyd. Praha : Libri, 2010. s. 180. ISBN 978-80-7277-478-4.

²⁶⁸ VACULÍK, Jaroslav; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. s. 224. s. ISBN 80-210-3832-2.

²⁶⁹ VACULÍK, Jaroslav; ČAPKA, František. Tamtéž.

²⁷⁰ VACULÍK, Jaroslav; ČAPKA, František. Vše tamtéž.

²⁷¹ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 123. ISBN 80-85211-17-3.

²⁷² HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 229. ISBN 80-7277-012-8.

²⁷³ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. Tamtéž.

²⁷⁴ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 124. ISBN 80-85211-17-3.

²⁷⁵ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 232. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize sevillskému Expo kapitole Sevilla 1992 na stranách 229 – 244. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

Světovou výstavu v roce 1992 chtěly uspořádat i Spojené státy americké a jako hostící město vybraly Chicago – jejich žádost obdržela BIE už v roce 1981. Vláda Španělského království podala žádost až o rok později. Generální shromáždění Mezinárodní kanceláře pro výstavy na svém zasedání rozhodlo, že se bude světová výstava konat na dvou místech a Španělsko se mělo se Spojenými státy dohodnout na svém podílu na pořádané akci. V roce 1987 však USA od svého záměru odstoupily a výstavu v Chicagu zrušily na nátlak ekologických hnutí, která protestovala proti devastaci břehů Michiganského jezera, kde mělo výstaviště stát.

Španělé tak zůstali na světovou výstavu sami a z pořádání se stala výzva. Poslední světová výstava se konala před 22 lety v Ósace, poslední Expo na evropském kontinentě zavřelo brány před víc než třiceti lety. Organizátoři tak nevěděli, jaký zájem bude o účast na výstavě a jak velké by výstaviště mělo být. Jejich předpověď, která počítala s 60 zeměmi, se nakonec ukázala jako velmi podceněná.

Výstaviště vyrostlo na ostrově La Cartuja v řece Guadalquivir, která Sevillou protéká. Jeho brány byly od historického centra Sevilly vzdálené jen 200 metrů. Celková plocha výstaviště zabírala 298 hektarů.

Stejně jako Ósace i Seville přineslo pořádání výstavy mnoho změn. Přibylo nových mostů a byl přistavěn nový terminál sevillského letiště. Zdvojnásobila se také kapacita letiště v Malaze. Sem vedla nová vysokorychlostní železnice mířící do Madridu, která zkrátila dobu cestování mezi těmito městy o sedm hodin. Přes Sevillu pak vedla nová dálnice, která pro změnu spojila s Madridem Granadu. Změn také doznalo samotné sevillské centrum, kde dříve stála nevyhovující nádraží. Před výstavou byla nahrazena nádražím Santa Justa. Po železniční trati vznikl v centru města prostor, který pak zaplnila nová třída Torneo, spojující staré jádro s moderním výstavištěm.

Historický význam má sevillské Expo díky finančním zdrojům, které byly pro organizování použity. Premiér Gonzáles totiž pro přípravy na výstavu použil i peněz Evropské unie, které byly určeny méně rozvinutým nebo znevýhodněným regionům a poprvé v historii se finance na přípravu výstavy čerpaly z takového zdroje.

Expo za 176 dní jeho konání vidělo necelých 42 milionů návštěvníků²⁷⁶.

4.1 Světová účast

Miroslav Řepa ve své knize uvádí, že v Seville vystavovalo 108 zemí ze všech pěti obydlených kontinentů a 23 mezinárodních organizací. Stejná čísla uvádí i Jaroslav Halada a Milan Hlavačka. Ve zmíněném dokumentu BIE se ale píše, že se sevillské výstavy zúčastnilo

²⁷⁶ Podle Mezinárodní kanceláře pro výstavy 41 814 571. Sevilla 1992. In *Expo Documents*. BIE, 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html>.

dokonce 111 zemí. Vystavovaly ve 101 pavilónech, z nichž 87 bylo státních, sedm tematických, jeden královský a šest z nich bylo k dispozici organizacím²⁷⁷.

Motto „*Věk objevů*“ mělo být podle organizátorů chápáno v co nejširším smyslu slova – nejen v mořeplaveckém nebo vědeckém, ale i kulturním a uměleckém. Organizátoři proto návštěvníkům přichystali jedinečný kulturní projekt, kdy mohli „objevit“ milánskou La Scalu, newyorskou Metropolitní operu, Vídeňské filharmoniky, orchestr Glenna Millera a spoustu dalších celosvětově proslulých hudebníků. Celou výstavu pak doplňovalo ještě několik menších expozic.

Jak tomu bylo v Ósace, tak i v Seville se zrcadlila politická situace ve světě – před německým pavilónech byly vystaveny části Berlínské zdi, stánek Ruska byl původně projektován pro Sovětský svaz a před expozicí Izraele stál ozbrojenec.

Ve španělském pavilónu mohli návštěvníci zhlédnout film na největším kruhovém plátně na světě nebo zajít do Imaxu ve stánku Kanady, do Guinnessovy knihy rekordů byl zapsán japonský pavilón postavený podle projektu architekta Tadaa Anda jako největší dřevěná stavba té doby. Saudská Arábie lákala do svého pavilónu na simulovanou poušť a Chile zase do své expozice nainstalovalo devadesátitunový ledovec dovezený přímo z Antarktidy.

Křížení kultur symbolizoval pavilón Mexika ve tvaru X i náčelník kmene Čejenu Dva měsíce, který otevíral pavilón Spojených států, jehož hlavou byl bratr prezidenta Bushe staršího. Vynikal také pavilón Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, který s andaluským sluncem bojoval vodou, stékající po jeho skleněných stěnách²⁷⁸.

Domácí pavilón byl ze všech největší a pod svou střechou na výstavu shromáždil díla největších Španělů, mezi kterými byli El Greco, Goya, Velázquez nebo Picasso²⁷⁹.

4.2 Československá účast

Sevillské Expo bylo první světovou výstavou po sametové revoluci. Tlak na úspěch expozice se tak ještě zvětšil a organizátoři se museli snažit, aby jejich práci v Seville nezastínil bruselský nebo montrealský úspěch. Bylo také poslední světovou výstavou, kde Česko a Slovensko vystavovaly společně.

Generálním komisařem byl opět jmenován Miroslav Galuška a hlavní náplní československé expozice se po předchozích úspěších stalo opět sklo. Scénář výstavy pak vytvořil Vratislav

²⁷⁷ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 229. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize sevillskému Expu kapitulu Sevilla 1992 na stranách 229 – 244. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

²⁷⁸ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 238. ISBN 80-7277-012-8.

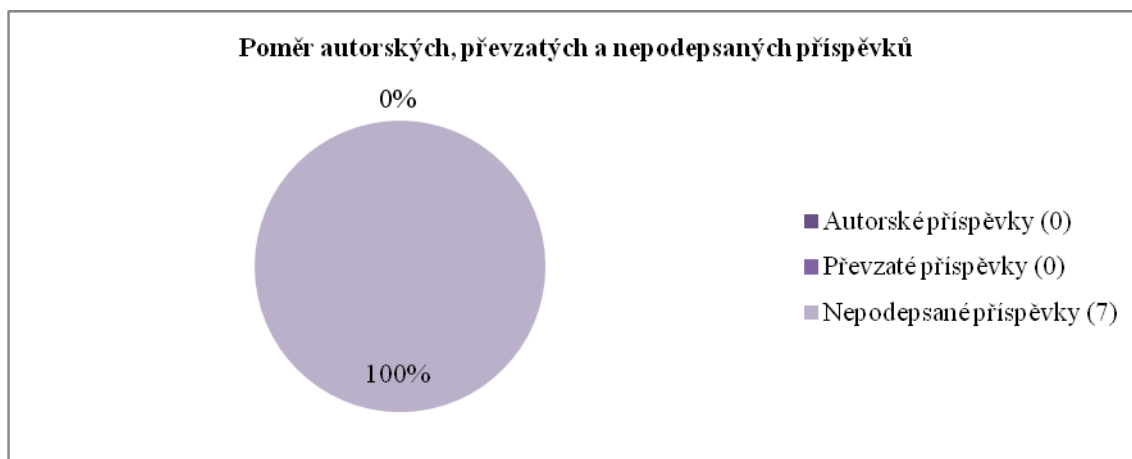
²⁷⁹ HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. s. 240. ISBN 80-7277-012-8. Jaroslav Halada a Milan Hlavačka věnují ve své knize sevillskému Expu kapitulu Sevilla 1992 na stranách 229 – 244. Až do následující poznámky pod čarou čerpám všechny konkrétní údaje právě z této kapitoly.

Karel Novák z Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Samotná budova pavilónu byla vybrána ve veřejné soutěži a napodobovala meziválečný funkcionalismus. Jejimi autory byla dvojice architektů z Liberce – Martin Němec a Ján Štempel. Pozemek pro stánek Československa vyměřili organizátoři na 2 382 metrů čtverečných a sousedil s ním pavilón Švýcarska. Po skončení výstavy byl československý pavilón prodán španělskému architektovi Josému Luisi Manzanaresovi.

Na expozici se dále podíleli výtvarní umělci Michal Cihlář, Jiří Černý, Milan Dobeš, Marian Karel, Vladimír Kopecký, který pro výstavu vytvořil monumentální malovanou skleněnou sošku, Jaroslav Matouš, Vavro Oravec, Milan Pagáč, Rudolf Sikora a František Skála²⁸⁰.

4.3 Zobrazení světové výstavy v Seville v Rudém právu

Rudé právo přineslo o světové výstavě v Seville celkem sedm příspěvků. Pouze první z nich se dostal i na titulní stranu a pak pokračoval na straně čtrnácté, kde byla zahraniční rubrika. Tam pak byla otištěna i většina zbývajících článků, kromě dvou výjimek, kdy se čtenáři o sevillském Expu dočetli na patnácté a dvaadvacáté straně. Ani u jednoho z nalezených příspěvků nebylo uvedeno jméno autora ani jeho zkratka. Pokud Rudé právo použilo zprávu Československé tiskové kanceláře, neuvedlo ji jako autora příspěvku.

Nad uvedenými příspěvky byl v šesti případech jednoduchý titulek a v jednom případě titulek složený. Titulek příspěvku, který byl uveden na první straně, byl otištěn v oranžové barvě a ze všech příspěvků byl tedy jediný.

Jak bylo uvedeno výše, výstava začala 20. dubna a roku 1992 na toto datum připadalo Velikonoční pondělí – Rudé právo tedy ten den nevyšlo. První zprávu o sevillském Expu si proto čtenáři přečetli 21. dubna a informovala o jeho zahájení. Hned první věta říká: „*V pondělí přesně ve 12:15 střeoevropského letního času španělský král Juan Carlos oficiálně zahájil Všeobecnou výstavu Sevilla EXPO 92, poslední velkou výstavu tohoto století, a*

²⁸⁰ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios, 2005. s. 141. ISBN 80-85211-17-3.

odstartoval tak jeden z největších kulturních podniků v tomto roce.“²⁸¹ A dále nejmenovaný autor píše, že je sevillské Expo „Největší a nejdražší světová výstava všech dob...“²⁸² Na druhý den věnovalo Rudé právo prostor další zprávě o Expo, která se věnuje pavilónu Československa. „Pavilón se svými rozměry 38x24 metrů a výškou 17,5 metru patří v areálu výstaviště k nejmenším, ale jeho působivý tvar kvádrů a především černá barva doplněná vodorovnými světlými pruhy dřevěného obložení mu dodávají punc nepřehlédnutelnosti.“²⁸³ Popisu pavilónu přídělil anonymní autor více než polovinu příspěvku, čtenář však postrádá fotografii, která by popis provedla za autora a ten by se pak mohl plně věnovat například obsahu pavilónu, na který takto zbyla méně než polovina článku. Poslední dubnový příspěvek zmiňující sevillskou světovou výstavu měl titul: „Rozporné dojmy z čs. pavilónu“²⁸⁴. Rudé právo uvádí, že většina architektů ostatních pavilónů oceňuje originalitu československého pavilónu, ale že řadoví návštěvníci toho názoru nejsou. Rudé právo pak cituje nejmenovaného amerického novináře. „Myslel jsem, že se ve vašem pavilónu dozvím něco o Československu, ale nedozvěděl jsem se nic. Snad jen, že tam žijí samí umělci.“²⁸⁵

Další zmínku o výstavě otisklo Rudé právo až o necelý měsíc později a měla formu krátké zprávy, která ve třech větách informovala o Národním dni Československa na Expo, jehož se zúčastnila i delegace vedená místopředsedou federální vlády Jozefem Mikloškem²⁸⁶. Stejný rozsah měla i zpráva o jubilejním desetimilióntém návštěvníkovi výstavy²⁸⁷, otištěná znovu po necelém měsíci od poslední publikované zprávy.

Přestože výstava skončila 12. října a Rudé právo by o jejím zakončení mohlo informovat už o den později, místo toho otisklo v zahraniční rubrice příspěvek s titulkem: „Kolumbus: vlažné oslavy, protesty, rozpaky“²⁸⁸. Čtenář, který z prvního článku o Expo věděl, že se světová výstava koná u příležitosti pětistého výročí objevení amerického kontinentu Kryštofem Kolumbem, by se mohl domnívat, že se v příspěvku s tímto titulkem něco o výstavě dozví, ale místo toho se dočetl o světových oslavách nebo protestech, které označovaly objevení Ameriky jako tragédii pro původní obyvatele. Zakončení výstavy dostalo v Rudém právu prostor až 14. října pod titulkem „EXPO 92 skončilo“²⁸⁹. Anonymní autor na konci zprávy uvádí, že výstavu „navštívilo od otevření 20. dubna přes 18 milionů lidí, kteří zde vykonali 42 miliónů návštěv.“²⁹⁰

²⁸¹ NESG. EXPO 92 zahájilo. *Rudé právo*. 21.4.1992, roč. 2, č. 94, s. 1. a 14.

²⁸² NESG. Tamtéž.

²⁸³ NESG. První návštěvníci v čs. pavilónu. *Rudé právo*. 22.4.1992, roč. 2, č. 95, s. 14.

²⁸⁴ NESG. Rozporné dojmy z čs. pavilónu. *Rudé právo*. 25.4.1992, roč. 2, č. 98, s. 22.

²⁸⁵ NESG. Tamtéž.

²⁸⁶ NESG. SEVILLA : Čs. národní den. *Rudé právo*. 21.5.1992, roč. 2, č. 118, s. 15.

²⁸⁷ NESG. Jubilejní návštěvník na EXPO '92. *Rudé právo*. 18.6.1970, roč. 2, č. 142, s. 14.

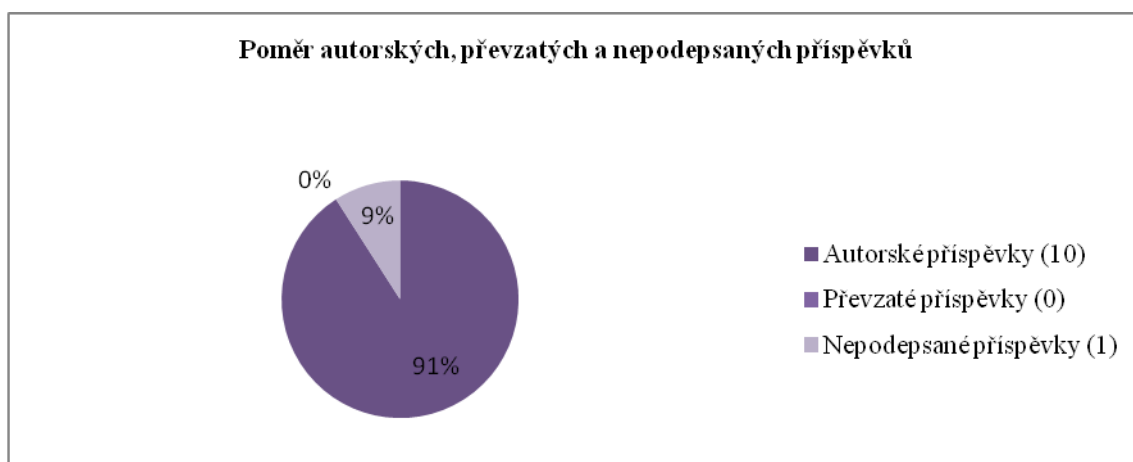
²⁸⁸ NESG. Kolumbus: vlažné oslavy, protesty, rozpaky. *Rudé právo*. 13.10.1992, roč. 2, č. 241, s. 14.

²⁸⁹ NESG. EXPO 92 skončilo. *Rudé právo*. 14.10.1992, roč. 2, č. 242, s. 14.

²⁹⁰ NESG. Tamtéž.

4.4 Zobrazení světové výstavy v Seville v Mladé frontě Dnes

Mladá fronta Dnes přinesla o světové výstavě Expo v Seville celkem 11 příspěvků. Tři z nich se dostaly na první stranu a ve dvou případech pak pokračovaly na straně osmé, kde byla rubrika Ze zahraničí. Ta byla i na devátých stranách konkrétních vydání a čtenáři na nich mohli příspěvky o výstavě najít čtyřikrát. Jednou vyšel text o Expu na jedenácté straně v rubrice Kultura a jednou také na straně sedmé. U většiny příspěvků byl uveden autor – zvláštní zpravodaj ze Sevilly Pavel Pošusta. Pouze dvakrát přispěli o Expu v Seville dva jiní autoři (Petr Žížka a Petr Volf) a jednou otiskl deník krátkou zprávu bez zkratky autora.

Nad uvedenými příspěvky byl v pěti případech jednoduchý titulek, v dalších pěti titulek složený a jeden příspěvek o Expu titulek neměl.

Jak jsem již uvedla výše, světová výstava v Seville byla zahájena 20. dubna roku 1992, kdy bylo Velikonoční pondělí a Mladá fronta Dnes nevyšla. Na druhý den od zahájení však přinesla rozsáhlou reportáž zvláštního zpravodaje Pavla Pošusty a jako jediná ze všech sledovaných vydání věnovala Expu „otvírák“ a fotografii. Titulek zprávy zněl: „*Start globální gala show: Světová výstava Expo 92 v Seville zahájila*“²⁹¹ a reportáž pod ním byla rozdělena mezi první a osmou stranu. „*Největší, nejreprezentativnější, nejkrásnější a nejdražší. Nejrychleji postavená, s nejúčinnějším komunikačním systémem. Obdivovaná i zatracovaná a zpochybňovaná. To vše je od včerejška Světová výstava EXPO 92 v Seville. Ode všeho má něco. Především je však španělská.*“²⁹² Dále v reportáži pak Pavel Pošusta popisuje otevření některých pavilónů, celou část na osmé straně věnuje československé expozici a popisu pavilónu: „*Oáza klidu, meditace, vlastní imaginace. Přesto nabízí v sousedství klasických pavilónů tak překvapivý kontrast, že zřejmě rozdělí návštěvníky na rozhodné zastánce, odpůrce a mnohé rozpačité či rozčarované.*“²⁹³ Hned dalšího dne – 22. dubna – otiskla

²⁹¹ POŠUSTA, Pavel. Start globální gala show : SVĚTOVÁ VÝSTAVA EXPO 92 V SEVILLE ZAHÁJENA. *Mladá fronta Dnes*. 21.4.1992, roč. 3, č. 94, s. 1. a 8.

²⁹² POŠUSTA, Pavel. Tamtéž.

²⁹³ POŠUSTA, Pavel. Tamtéž.

Mladá fronta Dnes krátký rozhovor s generálním komisařem Miroslavem Galuškou, který vedl opět Pavel Pošusta. Jeho tématem byl československý pavilón. *„Zaznamenali jsme také první úspěch, otevřeli jsme včera včas náš pavilón, což je úspěch o to větší, že jsme celý přípravný proces začínali se zpožděním. Bylo to dáno tím, že po listopadových událostech se nejenom vyměnilo vedení čs. účasti, ale také byla vypsaná nová soutěž na celkové řešení pavilónu a expozice,*“²⁹⁴ říká v jedné ze svých odpovědí Miroslav Galuška. Následující otázky rozhovoru se týkaly financí a osudu československého pavilónu. Další příspěvek zvláštního zpravodaje v Seville popisuje bezpečnostní opatření na výstavě i hrozbu teroristického útoku skupiny ETA²⁹⁵.

Další reportáž nepřináší nové informace, ale podrobněji čtenáři popisuje výstaviště a československý pavilón. Jestliže platí, že reportér má být očima čtenáře, je vidět, že se tady Pavel Pošusta snažil svůj úkol splnit. *„Mezi ulicí číslo 11 a Palmovou avenidou stojí černý hranol. Jeho ostré linie jsou ozvláštňeny dřevěnými rovnoběžnými prvky, červeno-modrobílým stožárem na střeše, který je v noci vidět široko daleko, a nápisem Checoslovaquia. Jezdící schody vedou „na palubu“ diváků do vlastní expozice. Mohutné krytabulované skla pokryté většími a menšími vrstvami barev, v prostoru za zábradlím se vznášejí skleněné drúzy, baňky a tyče, kovové konstrukce. A do toho světla a krásná hudba Michala Pavlíčka.*“²⁹⁶ Poslední věty citovaného textu by však potřebovaly editorské úpravy. Dále v reportáži popisuje Pavel Pošusta finanční situaci na výstavě – ať už zdražování, které se dotklo zejména služeb, nebo přínos, který Expo pro pořádající zemi má. *„Konkrétně pro Španělsko znamená „sevillské dobrodružství“ jednu velkou a praktickou věc. Vytvoření rozsáhlé infrastruktury dosud chudé a zanedbávané Andalusie a přilákání průmyslu a investic. Změnit oblast v region 21. století. Ne náhodou je předsedou španělské vlády Felipe Gonzáles Andalusan.*“²⁹⁷ Reportáž pak byla ještě doplněna fotografiemi z archivu autora, na kterých je československý pavilón a prostranství výstaviště.

Další reportáž s titulkem *„Uvidět Seville, Expo, Moviemax a...: Španělský pavilón na světové výstavě přitahuje davy*“²⁹⁸ čtenáři popisuje španělskou expozici a její největší lákadla. *„Tesoros del Arte Expañol skrývají nejkrásnější obrazy 29 skvostných mistrů, od El Greka, Goyi, Murilla, Velázqueze až k Dalímu, Grisovi, Miróovi či Picassovi. Ve chvílce tak můžete obdivovat to, za čím byste jinak museli putovat po španělských muzeích a galeriích.*“²⁹⁹

²⁹⁴ POŠUSTA, Pavel. EXPO 92: První dojmy a první úspěchy Československa : NÁKLADY NA NAŠI ÚČAST V SEVILLE SE ODHADUJÍ NA 207 MILIÓŇŮ KORUN. *Mladá fronta Dnes*. 22.4.1992, roč. 3, č. 95, s. 9.

²⁹⁵ POŠUSTA, Pavel. Alfa a omega: Bezpečnost návštěvníků na EXPO 92. *Mladá fronta Dnes*. 23.4.1992, roč. 3, č. 96, s. 9.

²⁹⁶ POŠUSTA, Pavel. Sevilla - labyrint světa na jednom ostrově. *Mladá fronta Dnes*. 27.4.1992, roč. 3, č. 99, s. 9.

²⁹⁷ POŠUSTA, Pavel. Tamtéž.

²⁹⁸ POŠUSTA, Pavel. Uvidět Seville, Expo, Moviemax a : ŠPANĚLSKÝ PAVILÓN NA SĚTOVÉ VÝSTAVĚ PŘITAHUJE DAVY... *Mladá fronta Dnes*. 19.5.1992, roč. 3, č. 116, s. 9.

²⁹⁹ POŠUSTA, Pavel. Tamtéž.

Ve středu 20. května – v den, který byl na výstavě věnován Československu, otiskla Mladá fronta krátkou zprávu s titulkem „Den ČSFR na EXPO '92“³⁰⁰. Poté následovala rozsáhlejší zpráva Petra Žižky³⁰¹ a reportáž Pavla Pošusty o slavnostním ceremoniálu předání posvěcené kopie Pražského Jezulátka sevillské arcidiecézi³⁰². Během června, obou prázdninových měsíců i září přinesla Mladá fronta Dnes o výstavě jeden příspěvek v rubrice Kultura. Titulek zněl: „Sevilla v Praze: Československá expozice na Expo 92 ve fotografii“³⁰³ a jeho autorem byl Petr Volf. Dal by se charakterizovat jako recenze výstavy fotografií skleněných exponátů, které vyfotografoval Gabriel Urbánek. „Urbánek umí fotografovat sklo, a to na EXPO hraje stěžejní roli. Nepomáhá mu, hledí postihnout podstatu věci a nenechává se opájet efekty, které jsou sklovině vlastní,“³⁰⁴ píše Petr Volf o výstavě, která byla instalována v Národním technickém muzeu.

Posledním příspěvkem o sevillském Expu ve sledované době, který vyšel den po oficiálním zakončení výstavy, byl v Mladé frontě Dnes opět rozhovor s Miroslavem Galuškou, vedený Pavlem Pošustou, hodnotící převážně československé úspěchy na výstavě. „Náš pavilón, který se rodil za nemalých potíží a rozporů, byl nad očekávání úspěšný. Od června se před ním tvořily dlouhé fronty a reakce návštěvníků na expozici byly převážně kladné. Denně procházelo pavilónem 6000 osob, což byla jeho maximální kapacita,“³⁰⁵ řekl v rozhovoru generální komisař československé účasti na sevillském Expu.

5 Shrnutí

Obraz ósackého Expa byl ze všech tří výstav nejdetailejší v roce 1970. Obě sledovaná periodika o něm ve sledované době přinesla celkem 110 příspěvků (RP 44, MF 66). A obě informovala o stěžejních událostech na výstavě – o jejím zahájení i zakončení, o Národním dni Československa i o národních dnech dalších států. Sledovala cestu tehdejšího prezidenta Ludvíka Svobody do Japonska a obě také zmínila výbuch plynu v ósackém metru, který se výstavy nijak nedotýkal.

Deník Mladá fronta o výstavě informoval většinou formou zpráv nebo rozšířených zpráv, jejichž parametry však v několika případech porušila. Ve výše citovaných příspěvcích je patrná citová zabarvenost a v anketě z 16. března 1970 lze autora hypoteticky podezřívat z manipulativního výběru odpovědí účastníků. V jednom případě také titulek neodpovídal

³⁰⁰ NESG. Den ČSFR na EXPO '92. *Mladá fronta Dnes*. 20.5.1992, roč. 3, č. 117, s. 9

³⁰¹ ŽIŽKA, Petr. Náš den na Expu 92 v Seville. *Mladá fronta Dnes*. 21.5.1992, roč. 3, č. 118, s. 1.

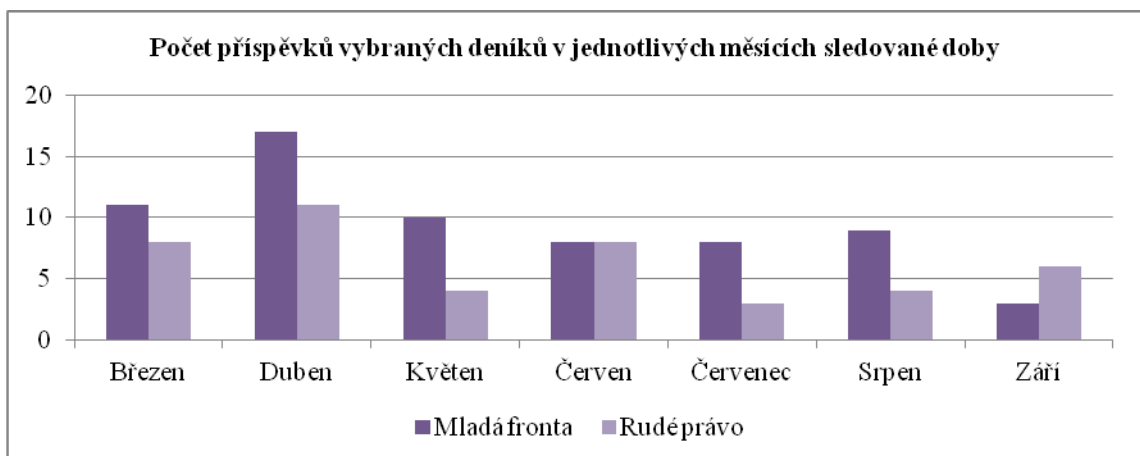
³⁰² POŠUSTA, Pavel. Sevilla – Den Pražského Jezulátka. *Mladá fronta Dnes*. 25.5.1992, roč. 3, č. 121, s. 1. a 8.

³⁰³ VOLF, Petr. Sevilla v Praze : ČESKOSLOVENSKÁ EXPOZICE NA EXPO 92 VE FOTOGRAFII. *Mladá fronta Dnes*. 9.7.1992, roč. 3, č. 159, s. 11.

³⁰⁴ VOLF, Petr. Tmatěž.

³⁰⁵ POŠUSTA, Pavel. EXPO 92: naše účast až nečekaně úspěšná : BYLI JSME ZAJÍMAVÍ A JEŠTĚ JSME VYDĚLALI 30 MILIÓŇŮ, ŘÍKÁ M. GALUŠKA. *Mladá fronta Dnes*. 13.10.1992, roč. 3, č. 241, s. 7.

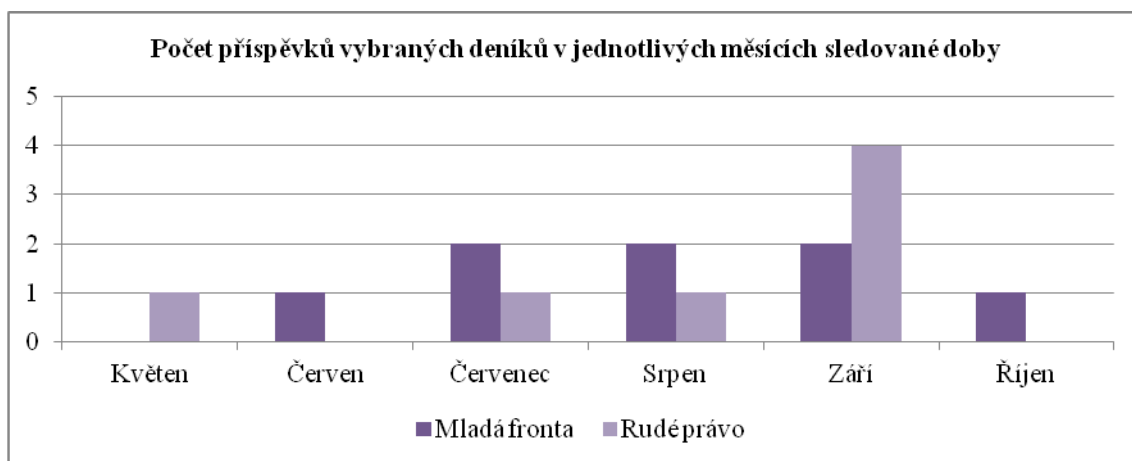
obsahu následující zprávy. Zmíněné nedostatky byly nalezeny zejména u rozšířených zpráv. Krátké zprávy, které Mladá fronta převzala pravděpodobně z Československé tiskové kanceláře, byly většinou bez zásadních nedostatků. Podle typologie zpráv Gay Tuchmanové pak Mladá fronta přinášela o Expu většinou *soft news*³⁰⁶, tedy doplňující informace a zajímavosti, kam spadá například úspěch československých suvenýrů nebo restaurace. Za *hard news*, tedy za významné zprávy, se dá ve zpravodajství Mladé fronty považovat příspěvek o zahájení a zakončení výstavy a o návštěvě prezidenta Svobody v Japonsku. Podle další typologie autorky lze všechny zprávy o výstavě v Mladé frontě (a vůbec ve všech sledovaných vydáních) označit za *continuing news*, tedy za zprávy průběžné. Celkem věnovala Mladá fronta výstavě více příspěvků než Rudé právo. Jeho příspěvky o ósackém Expu byly rozsáhlejší a v závěru analyzovaného období otisklo sérii šesti rozsáhlých reportáží. Stejně jako u Mladé fronty tady platí, že se příspěvkům převzatým od ČTK nedá moc vytknout. V případě autorských zpráv nebo reportáží je tomu jinak – ve všech jsem totiž zaznamenala citové zabarvení, které bylo nejpatrnější ve zmíněné sérii reportáží. Jiří Stano a Slavomír Jarek ji používají jako roušku pro kritiku japonských poměrů, do které pak zahrnou i kritiku některých kapitalistických zemí, a místo aby čtenáři přinesli svědeckou výpověď o Expu, zmiňují se o něm většinou letmo. V typologii Tuchmanové by série těchto reportáží i dalších příspěvků v Rudém právu stejně jako v Mladé frontě spadala do průběžného zpravodajství. Rudé právo však mělo ve svém pokrytí události významnější podíl *hard news* oproti *soft news*. Za předpokladu, že zdroje, ze kterých jsem čerpala v teoretické části, mají správné informace, lze pak novinářům z Rudého práva vytknout i faktické chyby, které jsem nastínila výše. Počet příspěvků ilustruje následující graf.

V porovnání kvality informování o světové výstavě Expo v Ósace bych proto zdůraznila spíše Mladou frontu, která se v krátkých, ale častých zprávách dopouštěla méně prohřešků, proti pravidlům objektivního zpravodajství.

³⁰⁶ TUCHMANOVÁ, Gaye. *Making News : A study in the construction of reality*. New York : London : Free Press, 1978. s. 47. – 49. ISBN 0-02-932960-4. Gaye Tuchmanová věnuje typologii zpráv ve své knize celou kapitolu s názvem Time and Typifications, nicméně použité dělení čerpám z uvedených stran.

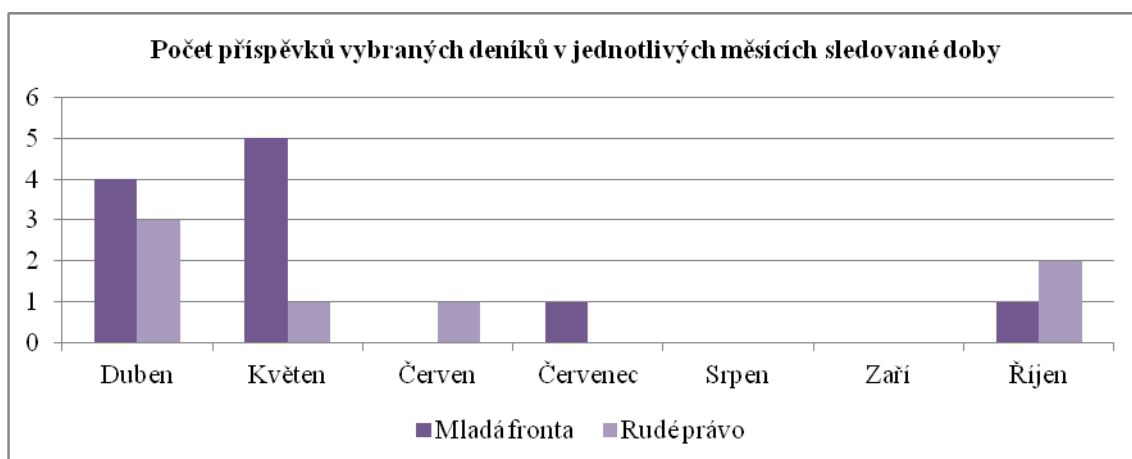
Vancouverскому Expu se dostalo nejméně mediální pozornosti a pravděpodobně lze předpokládat, že to způsobila jeho specializovanost, která z něj v očích veřejnosti udělala událost menšího významu. Specializovaná Expa nejsou sice tak populární jako Expa světová, ovšem konkrétně toho vancouverského se zúčastnilo 54 zemí a to by mu mělo jistou mediální pozornost zajistit. Obě sledovaná periodika mu ji však věnovala minimálně – celkem o něm přinesla 15 příspěvků (RP 7, MF 8). Mladá fronta zcela pominula jeho zahájení i jeho zakončení a podle zmíněné typologie si tak nechala ujít příležitost *hard news*. Na ty se dostalo, až když do Vancouveru odlétal Lubomír Štrougal. Vůbec první zmínka o výstavě v MF je věnovaná cibulačce a formou krátké zprávy odpovídá i typologii *soft news*. Rudé právo o Expu informovalo méně příspěvků (celkem 7), ovšem nelze mu upřít, že výhradně výstavě věnovalo na rozdíl od Mladé fronty dvě reportáže. První převzalo od rozhlasového zpravodaje Vladimíra Soleckého, druhou napsal Zdeněk Kropáč. Přestože jedna vyznívá více kriticky, druhá popisuje výstavu v pozitivním světle. *Hard news* se pro Rudé právo stala stejně jako u Mladé fronty návštěva Lubomíra Štrougala a zahájení ani zakončení výstavy se na listy deníku nedostalo. Je třeba dodat, že oproti zmiňování Sovětského svazu v téměř každém větším příspěvku z roku 1970, se o šestnáct let později v příspěvcích o vancouverském Expu objeví zmínka o SSSR v Rudém právu pouze jednou. Počet příspěvků ilustruje následující graf.

Díky zmíněným reportážím Vladimíra Soleckého a Zdeňka Kropáče, z nichž druhá jmenovaná by z hlediska nestrannosti i zajímavosti mohla obstát i v dnešních periodících, lze označit způsob informování Rudého práva za celkově kvalitnější než způsob Mladé fronty. Reportáž Vladimíra Soleckého navíc Rudé právo otisklo 15. května, což se zahájení výstavy (2. května 1986) blíží více než první příspěvek Mladé fronty ze 3. června.

Světové výstavě v Seville věnovaly sledované deníky celkem 18 příspěvků (RP 7, MF 11) a ta si tak získala nepatrně více mediální pozornosti než specializovaná výstava v předrevolučních předchůdcích Rudého práva a Mladé fronty Dnes. Rudé právo ovšem navázalo na „vancouverskou tradici“ a výstavě věnovalo pouze sedm příspěvků v podobě krátkých zpráv,

z nichž některé lze opět podle typologie Tuchmanové označit jako *hard news*, protože Rudé právo otisklo příspěvky o událostech, které mají na Expu největší význam (tj. např. zahájení, zakončení a Československý národní den). Zbývající spadají do kategorie *soft news* (desetimiliontý návštěvník apod.) Přestože z hlediska objektivitě již Rudému právu nelze vytýkat nic, z hlediska kvantity informování už tomu tak není. Jak samo Rudé právo na svých stranách uvedlo, byla sevillská světová výstava „*Největší a nejdražší světová výstava všech dob...*“³⁰⁷ a proto je z mého pohledu největším prohřeškem deníku, že se jí od něj nedostalo zasloužené pozornosti. Mladá fronta Dnes je na tom v tomto ohledu lépe a přestože se v některých měsících čtenáři informací o Expu 92 nedočkali, v začátcích jeho konání je informovala o dění přímo z místa, prostřednictvím příspěvků svého zvláštního zpravodaje Pavla Pošusty, jehož přítomnost v Seville měla proto pro čtenáře velký význam. Typologicky bych příspěvky v deníku až na výjimky zařadila mezi *hard news*, protože pokrývaly nejdůležitější události na Expu včetně slavnostního předání kopie Pražského Jezulátka sevillské arcidiecézi, které Rudé právo zcela pominulo. Počet příspěvků ilustruje následující graf.

Za kvalitnější zpravodajství o Expu v Seville a zároveň za nejkvalitnější zpravodajství ze všech sledovaných deníků lze proto označit to Mladé fronty Dnes. Přestože Expu věnovala celkem jenom 11 příspěvků, byly aktuální, nestranné i vyvážené, což se o příspěvcích ve zbývajících sledovaných vydáních říci nedá. Naopak za nejhorší lze označit informování Rudého práva z roku 1970, které své autorské zprávy a reportáže nepokrytě zaměřilo na kritiku západních států a zcela předpojatě použilo výstavu jako prostředek pro propagandu tehdejšího režimu v Československu.

³⁰⁷ NESG. EXPO 92 zahájilo. *Rudé právo*. 21.4.1992, roč. 2, č. 94, s. 1. a 14.

Závěr

Deníky, které jsem ve své bakalářské práci zkoumala, věnovaly výstavám Expo v rozdílných dobách rozdílnou pozornost. V době normalizace se světová výstava v Ósace stala často zmiňovanou událostí a zejména v Rudém právu pak také záminkou pro propagandu. Na kulisách mezinárodního setkání, tak jeho autoři kritizovali poměry v pořádajícím Japonsku, práci západních novinářů i jiné kapitalistické země. A druhý sledovaný deník – Mladá fronta – se přímé kritice západních poměrů vyhnul informováním v krátkých zprávách, kam by se snad žádná cílená kritika ani nevešla. Obě periodika pak věnovala prostor příspěvkům o expozici a úspěších Sovětského svazu a vyzdvihovala ho tak na úkor dalších států i Československa samotného.

V době perestrojky, v roce 1986, už jméno Sovětského svazu nepadalo tak často a v prvních náznacích se na stránkách zmíněných deníků začíná objevovat žurnalistika, která nemá za prvotní cíl kritiku „druhého tábora“, ale snaží se informovat o události v objektivnější míře (mám zde na mysli například reportáž Zdeňka Kropáče v Rudém právu). Těžko ale soudit, zda by se jistá předpojatost do příspěvků Rudého práva a Mladé fronty nevloudila, bylo-li by jich o vancouverském Expu publikováno větší množství. V obou periodikách se však čtenáři mohli o výstavě dozvědět pouze v 15 příspěvcích a nedostatek pozornosti či informací vůbec by je mohl dovést k závěru, že se kdesi v Kanadě koná jakási bezvýznamná výstava, kterou ovšem vancouverské Expo, jak jsem snad vysvětlila již v začátcích mé práce, nebylo.

Specializované výstavě ve Vancouveru se od Rudého práva dostalo stejné pozornosti jako světové výstavě v Seville a pokud platí má domněnka, že se vancouverské Expo v periodikách objevovalo v menší míře, kvůli svému užšímu zaměření na dopravu a spoje, pak nevím, jak si mám malou pozornost věnovanou Rudým právem světové výstavě v Seville vysvětlit a nelze ji podle mého názoru hodnotit jinak než jako vážný nedostatek, i když беру v potaz bouřlivou politickou situaci toho roku (ta totiž spadala do zpravodajství z domova a do zahraniční rubriky téměř nezasahovala). Jak jsem již napsala výše, nejlépe lze hodnotit postoj Mladé fronty Dnes, která se zaměřila na podrobnější informování o významných událostech výstavy. Přinesla tak sice menší množství zpráv než její předrevoluční předchůdce o světové výstavě v Ósace, ovšem vybrala si události velkého významu a na ně se plně soustředila. V neposlední řadě také vyslala do Sevilly zvláštního zpravodaje, který o konání výstavy čtenáře kontinuálně informoval.

Summary

The Bachelor's Thesis analyses and compares the way of informing the public about the Expo exhibitions - the world expositions in Osaka, Sevilla and the specialized one in Vancouver - and points out their character, which was changing throughout the time.

The Expo in Osaka attracted attention of both analyzed periodicals and, as a competition within the field of culture, acted perfectly for praising of the Czech Republic and the Soviet Union. Rude pravo informed about the world exposition in Ósaka through less stories than Mlada fronta Dnes. However, it focused on the events of higher importance and also two reporters from Rude pravo were sent to Osaka. Their stories could not transfer the reader to the Osaka exposition though, but instead, they criticised the Japanese social stance.

The Vancouver Expo on the other hand did not earn much attention of the media, which could be as well explained by the fact that it was not a world exposition, but an international or a specialized exposition. Admittedly, some of the published contributions about Vancouver Expo yet met the criteria of an objective reporting.

In case of Mlada fronta Dnes, the picture of the world exhibition in Sevilla is like a conjunction of the best of the cases mentioned above - the total low number of contributions was compensated by their professionalism and extension. It has to be mentioned that Rude pravo erroneously termed Expo in Sevilla as an event of little significance, which was not to deserve a big publicity. Throughout the time, as the three different world expositions earned different kinds of media attention, they were showed as events of high importance as well as events of little significance. The world exposition in Osaka served as a cover for criticism of the „western“ world, the Vancouver Expo was neglected by both of the analyzed periodicals and exposition in Sevilla stayed, from the point of Rude pravo, in the category of non important events. Mlada fronta Dnes placed it again in the category of events with high importance which has a world meaning.

Zdroje

Literatura

BOWMAN, John Stewart. *Kronika dějin 20. století*. Praha : Columbus, 1993. 280 s. ISBN 80-901578-2-3.

Halada, Jaroslav. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. 279 s. ISBN 80-7277-012-8.

HALADA, Jaroslav; HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. 279 s. ISBN 80-7277-012-8.

CHALUPA, Jiří. *Španělsko : Stručná historie států*. Aktualiz. 2. vyd. Praha : Libri, 2010. 219 s. ISBN 978-80-7277-478-4.

Kultura v médiích: prezentace a reflexe umění, Praha: Obec spisovatelů ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR: 2004. 79 s. ISBN 80-86310-56-6.

LABUS, David. *Japonsko : Stručná historie států*. 1. vyd. Praha : Libri, 2009. 184 s. ISBN 978-80-7277-426-5.

Moderní historie světa : ilustrovaná encyklopedie: 20. století rok po roce, měsíc po měsíci, den po dni. 2. vyd. Čestlice : Rebo, 2010. 608 s. ISBN 978-80-255-0313-3.

Od Bruselu 1958 po Aichi 2005. Praha : Kancelář generálního komisaře účasti ČR na Všeobecné světové výstavě EXPO, 2004. 28 s. ISBN 80-239-5330-3.

OSVALDOVÁ, Barbora, et al. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha : Libri, 2007. 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

ROVNÁ, Lenka; JINDRA, Miroslav. *Dějiny Kanady*. Praha : Lidové noviny, 2000. 436 s. ISBN 80-7106-211-1.

ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO : Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. 1. vyd. Pardubice : Helios , 2005. 224 s. ISBN 80-85211-17-3.

ŘEŠETKA, Miroslav, et al. *Anglicko-český, Česko-anglický slovník*. 7. dopl. vyd. Olomouc : FIN Publishing, 2000, 2001, 2002. 1311 s. ISBN 80-86-002-69-1.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha : Portál, 2006. 191 s. ISBN 80-7367-096-8.

TUCHMANOVÁ, Gaye. *Making News : A study in the construction of reality*. New York : London : Free Press, 1978. s. 244. ISBN 0-02-932960-4.

VACULÍK, Jaroslav ; ČAPKA, František. *Nástin českých dějin 20. století*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. 234 s. ISBN 80-210-3832-2.

Periodika

Mladá fronta : Deník federální rady dětských a mládežnických organizací ČSSR. 13. března až 14. září 1970. Roč. 26. ISSN 0323-1941.

Mladá fronta : Deník Ústředního svazu socialistické mládeže. 1. května 1986 až 14. října 1986. Roč. 42. ISSN 0323-1941.

Mladá fronta Dnes : Pražské vydání. 19. dubna až 13. října 1992. Roč. 3. ISSN 1210-1168.

Rudé právo : Nezávislé noviny. 19. dubna až 13. října 1992. Roč. 2. ISSN 0032-6569.

Rudé právo : Orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa. 13. března až 14. září 1970. Roč. 50 (73). ISSN 0032-6569.

Rudé právo : Orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa. 1. května 1986 až 14. října 1986. Roč. 66 (89). ISSN 0032-6569.

Internetové dokumenty

Ósaka 1970. In *Expo Documents*. BIE, s. 2. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=15>.

Sevilla 1992. In *Expo Documents*. BIE, 2 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html>.

Vancouver 1986. In *Expo Documents*. BIE, 1 s. Dostupné z WWW: <http://www.bie-paris.org/site/en/component/docman/cat_view/100-expo-documents.html?start=5>.

Internetové články

O'LEARY, Kim Patrick. Expo 86. In *The Canadian Encyklopedia : The Encyklopedia of Music in Canada* [online]. [s.l.] : The Canadian Encyklopedia, 2011 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0002692>>.

Weby

Expo 86 Main Index [online]. 2008 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://bobbea.com/expo-86/index2.html>>.

Official Site of the Bureau International des Expositions [online]. 2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.bie-paris.org/site/>>.

Webové stránky

Česká tisková kancelář [online]. ČTK, 2011 [cit. 2011-05-14]. Historie. Dostupné z WWW: <http://www.ctk.cz/o_ctk/historie/>.

Expo 2010 Shanghai China [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. *Expo 2010 Shanghai China*. Dostupné z WWW: <<http://en.expo2010.cn/>>.

HALADA, Jaroslav. *EXPO 2010 Šanghaj* [online]. 2010 [cit. 2010-05-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.czexpo.com/file/cs/expo-2010/EXPO-2010-historie-svetoveho-vystavnictvi.pdf>>.

LUKEŠ, Zdeněk. Brusel, Montréal, Ósaka. *Lidové noviny* [online]. 22. 5. 2010, [cit. 2011-02-13]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/brusel-montreal-osaka-0ur-/ln_noviny.asp?c=A100522_000083_ln_noviny_sko&klic=237100&mes=100522_0>.

Ministerstvo kultury [online]. Ministerstvo kultury, 2007 [cit. 2011-05-14]. Historie ministerstva. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>>.

RŮŽIČKA, Daniel. Zdeněk Hoření. In VLČEK, Tomáš. *Rejstřík jmenný* [online]. [s.l.] : [s.n.], 1999-2011 [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_horeniz.php>.

Viktor Rudiš. In *Archiweb* [online]. Kruh, 2009 [cit. 2011-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.archiweb.cz/architects.php?type=arch&place=cr&action=show&id=266>>.

Další weby

Knihovna Fakulty sociálních věd UK [online]. Univerzita Karlova, 2007 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://knihovna.fsv.cuni.cz/>>.

Městská knihovna v Praze [online]. Městská knihovna v Praze, 2010 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.mlp.cz/cz/>>.

Národní knihovna České republiky [online]. Národní knihovna České republiky, 2006 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.nkp.cz/index.php3>>.

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i. [online]. Praha : ÚJČ AV ČR, 2011, 5. května 2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.ujc.cas.cz/oddeleni/index.php>>.

VÍT, Martin. *Vícejazyčný slovník* [online]. 2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.cz/>>.

Wikipedia : The Free Encyclopedia [online]. 2011 [cit. 2011-05-16]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page>.

Wikipedie : Otevřená encyklopedie [online]. 2011 [cit. 2011-05-16]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana>.